

ocurreris. despice. si iaceat interea hee ptes
absq; ordine sine vinculis ⁊ calce. q̄s dum sic
erunt. regulas doctrinas aut consideracōnes
poterim⁹ fortassis dño propicio poterit ⁊ eis
in posterum ex decoro ordine libelli pulchri
tudo donari. q̄ si datum non fuerit nichilomi⁹
arbitramur nō nichil profecisse si materiam
prepaucim⁹ alijs ad ea que libuerit fabricā
da. aut sub alio tropo. non frustra sudaueri⁹
si ex agro florentissimo sacre scripture apes
cogitacōnum nostrarū collegerint. digesce
rintq; buccellas quasdam favi mellis ad lu
men cognicōnis ⁊ ad deuocōnis dulcorem at
q; pro medicamento desideriorum infirmoz
quas parāculas liceat postmodum in alueo
lo libri vni⁹ decoro artificio speciosi⁹ ordinare

Explicat prologus.

Incipiūt conclusiōes.

A que tibi precepit deus cogita
semper. Quoniam quilibet obliga
tur scire. illud absq; cui⁹ noticia
non potest euitare peccatū Cul
pabilis ignorantia iuris diuini nō cadit in fa
cientem illud quod in se est. quoniā spiritus
sanctus talem hoīem de necessarijs ad salutem

que vires suas excedunt. docere immediate
patus est. Ignorantia inuincibilis excusat
in eis preferim q̄ sūt facti. nō autē crassa vel
sup̄ma q̄ puenit ex negligentia sciendi a faci
endi qd̄ in se est. dicitur autē inuincibilis. nō
quī vici possit. aut q̄ ex ea necesse sit tunc opari
sed quia opans sufficiēter scdm̄ ea⁹ euentum
diligentiam apposuit sciendi illud qd̄ nescit

Ignorantia in rebus huāni sufficiēter pmul
gati non liberat subditos a pena in foro exte
riori. licet frequenter quo ad deum excuset a
culpa quosdā ignorātes. Nō q̄libet tenet
scire de quolibet peccato mōli an sit tale. licet
expediat istud inquirere a scire iux̄ vniuscui⁹q;
vires a statum. a pl⁹ eccl̄iasticos q̄ laycos. Et
inter eccl̄iasticos prelati ex officio tenentur. q̄
sint pati omni postenti ēd̄dere racō; de ea que
in eis est fide et spe. Nemo vtens rōe. diu
ab ignorantia principioꝝ moralium excusatur
forte enim morula ad cōsiderādū apponē. fas
habet. Omnis doctrina a omē studium de
bent de curiositate vana aut noxia culpari
que non ordinantur actu vel habitu. mediate
vel immediate ad bene moraliter gratuiteq;
vīuendum. Dare studiū suū reb; inutilib;
aut noxijs. vtilioribus scienter omīssis curio
sitas est dampnabilis. Vtile et inutile

norū et inferiorū dicuntur in moralibus. non
absolute. sed per respectū ad nos cum circum
stācijs finis loci et tēpōis officij atq; ceterorum
Omnis obligacō finaliter reduciē ad dicta
men liberi arbitrii dñij sic volentis obligare
creaturam. quod dictamē nob̄ innotescit l̄ in
lumine fidei vel gr̄ie infusay l̄ in lumine natu
rali signato sup nos. Vñ practica iudicia ra
tōnis habem⁹. Aut p lumina sciay tā diuina
rū q̄ humanay ex duplici lumine p̄ori emanā
ciū aut postremo p expiētie multiplicis lumi
nosū documētū. p qd̄ fit ut virtus quā ars cū
eius opetur. ppter qd̄ virtuosus bene iudicat
de omnib⁹ et est suo iudicō virtutis mediam
assumendum. In principijs moralibus fit
p̄cessus qñq; a notioribus et q̄i a posterioribus
ut ex hīs q̄ videm⁹ in humana pollicia assue
gendo ad diuinā legē. qñq; fit ecōtra a priori
considerando eas leges. que nature sunt noē
ores qualis est lex eterna. Equitas quam
noiat phus Epykeiam preponderat iuris ri
gori. Est aut̄ eq̄tas iusticia p̄satis omnib⁹ cū
cumstācijs p̄ticularib⁹. dulcoē mie t̄pata hoc
intellexit qui dixit. Ipse etiā leges cupiūt ut
iure regāt. Et sapiēs. Noli eē iust⁹ nimis. Ali
oquin sūma iusticia sūma iniusticia fit. Oia
mandata dei equitas et cū equitate pensanda

Bonarū mentiū est ibi agnoscere culpam
vbi culpa nō est. agnoscere in quā nō p assen-
sum firmum. hoc enī stultū periculōsūq; fieri
sed sic. vt doleat aut peniteat homo postmo-
dum quasi veraciter in culpa tenetur. Nul-
lum est pccm mōle actuale absq; cōsensu libe-
ro rōnis vero vel interpretatiuo. Interpretatiū
cōsensum tunc esse dicim⁹. dū habuit racō tps
sufficiens deliberandi & refugiendi ea. circa q̄
vitanda esse pūgil tenebatur. qualiter dicit
lex forensis. Qui tacet cōsentire videt. dū vide-
licet repugnare debet. Consensus in actum
solum venialiter malum. est tm̄mō venial. lo-
quendo de veniali ex gnē suo. vt est verbum
ociosum. Nullū pccm est adeo vialē quā
ipm vel sibi simile fiat mōle dum placet. hoc
est dum cōsensu addit. si tamē illud veniale
erat actus mortalis ex gnē suo. & ex eo q̄ non
fiebatur ex consensu libero et pccō venialis red-
debat. Nullus est actus adeo mortalis
quā ipse vlt sibi similis sit non mortalis dum
displicet. vel si non placet cōsensu pfecto delibe-
ratoq;. Nichil est adeo cōsilium in lege euā-
gelica. quā in casu posset esse obligatoriū. et
ita quilibet vtens rōne tenetur scdm ppara-
tōne; aī ad qdlibet cōsilium vtputa martiriū
vel dmissionem oīm suoz et similiū. si et vbi

neccitas immineret hoc agēdi. Obligat insup
quodlib; cōsiliū quod nō otempnatur tāq̄
non sit salubrior seruatio eius q̄ oppositū.

Nullus ita cōsilijs seruandis astringitur
quin ab eo aut possit aut debeat in casu corū
obseruacō verbalis q̄nq; p̄termittī. ut de nō
habendo duas tunicas de p̄tendo pallio. tuni
cam auferenti a similib; Omnis agens cōi
cōsciētā edificat ad iehennā vel mōzliter si
cōsciētia sit fixa. q̄ illud quod agit est mōzle
vel venialiter solū. quantum est ex pte vni
circūstantie. que est facere cōi cōsciētiam
si cōsciētia iudicij illud esse solum veniale In
nullo casu est aliquis perplex; inter duo pec
cata quin ei pateat exit; absq; nouo peccato
Nam si iurauerit quispiā se occisurū petrum
innocētē a nō occīdat eum ipse nō peccauit
nouit. s; iā peccauerat in iurādo. Si autē dicit;
sibi cōsciētia erronea q̄ petr; innocēs est statū
occidēd; ab eo. dimittat hāc cōsciētā a libeā
t; ē. Si postreō icīdāt duo p̄cepta icōpossibili
a ex culpa sua agat illud qd̄ de se magis est
obligatorium a a nouo peccō immūis existit
Exponere se peiculo peccati mōzlis est peccm
mortale vel sic agere incertū a dimittē certū i
materia mōali est peccatum mortale si tale sit
incertū q̄ sit mōzle non solū p̄ dictuās leues

aut ex suspitione trepida et scrupulosa. pue
niente ex nimio timore cadendi in via dei.
Sed intelligitur. dum tale est vehementer et
probabiliter incertum. eque. licet oppositum
vel magis. tunc enim illud quod agit non carebit
mortali culpa. aliter non oportet. Consiliū
salubre est frequenter agere contra scrupu
los leues et trepidos vitando eos ad aliorū
iudiciū. quatinus ex consuetudine fiat homo
robustus solidus et tranquillus in exercitio
spūali. Exemplum in dominicatorib⁹ a funibu
larijs. Dans operam rei illiāte ad se non
spectantī. non excusatur p ignorātiā de peccō
sequenti. presertim quo ad penā i foro exteiori
de rigore soluendam. sed apud deū sepe non
imputatur ad nouū aut maius peccm. Sicut
interfectio hōis p ebrium nō vtentē rōne. nō
habet culpam maiore quā fuit talis ebrietas
Sic aliqui dicerent de peccis dāpnatorū. Am
bulandum est in virtutū doctrina via regia.
vt nec strictius fiat dei mandatum nec lauius
quā ipē mandauerat. quamuis inde fumere pos
sint aliqui aut malicie velamen libertatem
aut ecōtra in desperacōnem corruere. Non tñ
omnibus p omi tpe a loco p̄dicādam afferi⁹
quālibet veritatem. Homo qui tenet ep̄mē
illecebram anteq̄ sit mortalis primo omisit

reprimere et euitare. a hoc imputabitur ad
culpam mortalem in primo instanti non esse gratie
a esse peccati mortalis. a ante nunquam fuit verum
dicere. Iste mortaliter omittit. Peccatum veniale
magis posset dici cohibitum quam prohibitu a esse
contra institutionem seu monitionem quasi
medium inter preceptum et consiliu. quam absolute
contra preceptu. communi tamen dicitur esse contra aut
preter preceptu a preter dilectionem dei. a non
contra. Omnes primi motus qui apertu sunt insequi
rationem a per eam regulari. si eam peruenierint
dici possunt peccata. etiam in puulis et fatuis quod sunt
contra ordinem nature primitus institute tamen
rectius hoc dicitur de adultis ratione vigentibus
in eis. insuper certa quoque ratio peruenire debet
Omnis infidelium vita peccatum est a hoc dum ex i
fidelitate operantur aliter non oportet quam possunt
bene moraliter operari. sicut de fidelibus extra
gratia sententia doctorum tenet. Qui minima
negligit paulatim decedit. Nam veniale pec
catum a si non perimit de perse vitam gratie
infirmit tamen operationem eius que est vi
ta secunda. et ad mortem si multiplicatur dis
ponit retardat quoque a profectu meriti a ab acce
leratione visionis dei. In via enim dei
non progredi regredi est. Fac interim scilicet
dum es in peccato mortali quidquid boni potest

vt deus illustret cor tuum. nam bonū opus
de genere a morale. etiam factū extra caritatē
utilitatē affert multā. sicut nocet veniale
quoniā per tale opus dispoitur homo ad opa
virtutum. a ad faci⁹ resurgēdū trahitur seu
p aduersa seu p p̄spera. iuxta qđ expediē nos
c̄t deus. Nullus actus de genere moris in
hāte vsum rōnis est simpliciter indifferēs neq;
quo ad bonitatem morū neq; quo ad meritū
vel demeritum saltē boni tpalis. Quantum
obligamur a quotiens ex dūma auctoritate
querē salutē nrām eternam. tantū a tocies
obligamur bene opari ex gratia. Et quia nō
p quolibet momento tenemur actualiter ten
dere ad beatitudinē eternā. cū hoc sit preceptū
affirmatiuum. idcirco non semp culpabiliter
omittimus dum extra gratiā aliqđ opamur

Solus deus et nullus ali⁹ absq; eius cōmis
sione potest directe a per se obligāe quēcūq;
homiēz etiā sibi subditū absq; ei⁹ cōsensu libero
ad actus interiores a latentes habēdos. solus
quippe deus p̄t de talibus iudicare. ali⁹ autez
non nisi de eius mandato a reuelacōe. sed tm̄
de exterioribus. Notanter vero dicitē directe
et p se. et absq; consensu libero. qz indirē a de
p accēs vel ex consensu subditi hoc potest fieri
dum vni iubetur actus exterior. qui nō p̄t fieri

nisi ab interiori procedat. Nemo absq; cui
pa sua aut consensu suo litero pōt de p se obli
gari ad ea que sibi alias eēnt licita vel cōsilia
Potest autē hoc fieri de p accūs p manifesta
vtilitate rei publice. cuius est pars vel ex eius
culpa saltem quo ad forū exteri⁹. Quomā
rationabile est ut nullus homo aliquid pre
cipiat nisi illud de quo potest cognoscere iudi
cialiter scdm modū suum in foro suo. Idcirco
finis et intentio legislatoris non cadunt sub
obligacōne subditorum. s; tātūmō opacōes
exteriores p̄ceptorū. Et ita dicens horas aut
ieiunans in peccō mōrli aut intencōne sinistra
vel absq; intencōne absoluit se a precepto ee
desie sed non apud deum de negligentia aut
peruersa intencōne excusatur. Prece
pta dei affirmatiua. quia obligant ad semper
sed non p semp eorū obligacō est sub qdā dis
iūctione ad hoc tpus vel ad aliud. Et ad hāc
speciem opacōis vel ad illā. Sicut colere deū
lata exteriori nō plus de se obligat ad hanc
speciem cultus exterioris. ⁊ ad hanc diem q̄
ad illam. Ad erudicōem atq; certificacōez fi
deliū ⁊ ut conformis sit in ecclīastica policia
cult⁹ diuin⁹ prelati ecclīastici tanq̄ sapiētes
statuti sūt p quod expedir illud quod est s̄
disiunctioē ad aliquod vnū certū et comune

cristianis limitare. sicut q̄ dei cult⁹ exterior de
die dñico ⁊ p̄ cessationē ab opibus seruilibus
ersoluat. Eccliaſtici p̄lati respectu p̄ceptoz
d̄imozum ⁊ r̄gule euāgelice nullomō oditores
sunt. sed dūt arat quidā interptatoēs. expoſi
tores. precones. doctoresq;. Interpretatio ⁊
limitatio vel expoſitio prelatorū in lege d̄ina
q̄ diu prelati non cognoscūtur abuti sua p̄tā
te. suscipienda est reuerenter tanq̄ lex dei.
Abuterentur autem. si manifeste imponerent
onera nimis graua ceruicibus populi cristi
ani. vt si ad festiuandum cotidie. aut ad sta
tuta qualiareligiosi habent. oēs passim astri
gi quererentur. Dispensacō prelatorz. que
est iuris cōis q̄dam relaxatio seu mitigatio.
locum habet precipue circa p̄ticulares casus
⁊ p̄sonas singulares. qm̄ aliqua statuta sunt
p̄ cōitate. q̄ huic p̄sone vel illi. et in isto casu
vel illo non ita sicut opposita cōgruē d̄inoscun
tur. Pene sunt ēstringende. sic q̄ absq; vti
litate reipublice vel eius cui infliguntur. neq;
institui. neq; institute exequi deberent. et pec
cant oppositū faciētes. l̄ eas cū hoc sc̄uerint
⁊ in stiterint nō tollentes. In omni republi
ca tollerari possunt aut debent vicia. q̄ absq;
deteriori periculo. neq; corrigi. neq; extirpari
valerent. quando autē illud est. et quādo nō

difficile e. Et a sepe impossibile generaliter diffini
re nisi prout circumstantiis particularibus inspe
ctis prelati superiores et sapientes determinabunt
Exemplum est de meretricibus et vforis et si
milibus. que quique permittuntur. Et ita de concubi
nariis sacerdotibus pro loco et tempore starete forte
esse faciendum. Cuius error facit ius ad hunc
sensum vel intellectum. et similes quod prelati et princi
pes sepe aliqua faciunt aut permittunt iustissime
ob errorem subditorum communem. que alias si
fierent aut permitterentur ad culpam eosdem obli
garent. Communis in obedientie culpa quique
absoluit de per accidens ab obedientia et a culpa
pro futuro et hoc in legibus positivis ut tales
sunt. Alioquin non videtur in multis. quoniam lex lata
et iurata posset per non observacionem aboleri

Consuetudo est optima legum interpretis si de
positis sermo fiat. Cum consuetudo sit altera
natura. Leges assuete et quasi iam inatuales
verse non debent absque manifesta utilitate vel
necessitate vel tolli vel mutari. Consentire
consentire sunt superiores saltem interpretacione
in abolicione legum suarum positivarum quando
passim eas diu non observari sciunt prout et nec
verbo nec facto reclamant. Lex non insti
tuitur nisi dum promulgatur neque vigorem
habet nisi cum moribus ventium approbatur

Et hoc si sit lex p̄re positā ad populi regimē
Secus de d̄ma atq; naturali dicitur. cōtra q̄s
non est prescriptio. vel ad oppositū cōsuetudo
sed tantum corruptela. In oī lege quācūq;
q; positua bene instituta. aliquid est de iure
naturali a d̄mo. vt q; expedit hominēs legib⁹
regulari. q; quū p̄tati resistit. dei ordinationi
resistit. et similes. Decernere ius diuinū et
natuāle a positūis. sicut est difficile ita maxie
necessarium est et vtile in oī doctrīna morali
et politica. et hoc fieri p̄fecte neq; absq; sacē
sapientia. que legibus eternis innitē atque
fundatur. Comparatio p̄ccōꝝ adinuicē scđm
grūtatē maiore a minore ḡnalit̄ sumi nequit
nisi comparentur in ḡne suo et ceteris paribus
qm̄ scđm alias circumstantias p̄ticulares se
habent plurimum vt excedentia et excessa.

Quātificacō p̄ccōꝝ a posteriori sumit̄ a pena
lic; nō sufficienter vsq; quaq; a priori penes
genus obiecti a intencōnē finis. et libidinem
seu conatum voluntatis maiorem vel minorem
et causam motiuam tpus et locum. et penes
dampna inde sequentia. que p̄ccās p̄uidebat
aut preuidere tenebatur. Omnis act⁹ cui⁹
finis intentus est p̄ccm̄ mōrle. mōrlis est. siue
intendatur actu sine hitu. qđ scitur si operās
inrogatus. cur hoc facit. et aduertens tādē

respondebit ad hunc finem feci. Actus qui
aliunde non esset moralis et sic propter finem solum
veniale videtur esse solum veniale nisi forte
prestituatur finis ille ut ultimus et quietans
et non solum ut incidens et minus principalis
actu vel habitu. Non omnis actus peccati est
fructus creature vel usus eius sed quandoque est
abusus solum venialis quiqueque mortalis. Non enim
oportet ut in omni peccato creatura constituatur
finis ultimus abutentis ea. Si quis moue-
tur occasionaliter solum ex peccato mortali ad
aliquem actum faciendum non oportet illum a-
ctum esse peccatum mortale. Secundo si causa principa-
lis huius actus esset mortale delictum. Dili-
gi potest deus propter finem mercedis qui ipse
est vel prout licet propter diceret finem subordina-
tum sub ultimo fine. Aut prout causam moti-
uam minus principalem denotaret alias non
Similiter de euasione dampnationis dicitur
Bonitas naturalis consequitur ad ens et hoc
non habet oppositam malitiam. Bonitas vero
et malitia morales de genere sumuntur ex obiecto
sed totalis bonitas moralis specialiter pendet
ex circumstantiis finis et aliorum similium adunatis
Malitia vero ex vniuersis illarum circumstantiarum
carentia ponitur resultare. Ceterum bonitatem
gratuitam et meritoriam gratia gratum faciens operatur

Circumstantiāz alie sunt solū ocomitātes
adūm. et hee nec addunt nec diminuunt ad
pccm. Alie dicuntur informantes qz ad actus
vt mōrlis est integracōnem a informacōez exi
guntur et intrant. Multa ex genere mōrlia
sunt quoz similia pnt effici bona dum trahū
tur extra rōnem suam. quē admodum dolere
deliberate de bono alterius est mōrle delictū
Si vero hoc fiat pro zelo iusticie boni cōis cui
contrarium est tale bonū ille dolor virtus eie

Plerūqz multa ex genē bona eēnt que ex
aliqua circumstantia puerfa fiūt mala et spe
ciem moralem mutātia. Non ois deliberās
agit ex deliberatione. sicut nec ois ignorans
agit ex ignorantia aut otemptiens ex otemptu
Potest enim aliquis pgrēdi in actū primoz
motuum dū actu deliberat qd agendū. nō tñ
ex deliberatione aget sed ex effremi appetitu
et ex motu passionis. Dicitur autē aliqs agē
ex aliqua causa quando si non esset illa cau
sa ipse ab agendo cessaret accipiēdo large
agere put ad amittē protēditur. Duobus
bonis ppositis. qñqz ad nullum obligoz qñqz
ad vnum illoz non ad aliud. qñqz ad ambo
sub distiūctioē solum. In quo casu non teneoz
simpliciter eligere maius bonum si sit michi
difficilius. neqz etiam si sit facili⁹. a habeantē

racōabiles cause illi⁹ dimittēdi .a aliud agen
di. Exempli grāa ad expiēdā ppriā libertatē
quō ars perfecta non deliberat sicut ex virtu
te agit aliq̄s bñ q̄i subito. sic ex puerſa assue
facione vicōfus quasi repēte p̄cipitat in cul
pā .a ita male hituatus in vicij⁹ .a in iurando
ocupiscendo. odiendo. inuidendo. .a similib⁹ fe
re demētur cōtinue sicut virtuosi assidue mee
tes crescat vt vez fit. q̄ iust⁹ est iustificet ad
huc .a q̄ sordid⁹ ē sordescat ad huc. Null
lū desiderii rei illicitē factū tantūmō sub cōdi
cōne actualiter vel hitualiter adhibita est de
p se mortale delictū. de p accūs tamen ppter
appetit⁹ sensualis .o mocōem nīmā. q̄ scienter
dimittit inualescere ex talis desiderij⁹ cōtinua
cōne libera pōt ipm inē mortalia deputari. qz
q̄ amat piculū pibit in illo. Nullus agens
tene scdm oēs circumstātiās dici debet dare
scandalū alii. quātūcūq; scandalizetur alius
Scandalū eni est dictū vel factum minus
rēm. p̄ teus alii occasionē ruine. Nam in via
omino reā si q̄s ceciderit non ex scandalo vie
s̄ ex pprio defcū. pueniet. Solus ille scandaliz
at actiue. q̄ aduertens aut aduertē debens
alios pniores eē ad peccādū ex mō suo agen
di qui sibi non est in precepto. n̄lominus ipse
opari non desistit. secus in casib⁹ hic exclusis

vbi malicia ppria est scandalum gratis acce-
ptum. vbi preterea non est aduertencia nec ee
debet de scandalo alteri. et vbi quis ad illud
opandum tenetur. Ille dicitur ex malicia
sua peccare et scandalum accipere no ex actu
alterius qui informat sufficienter de bonitate
hmoi actus. nilominus cadit in ruina. vt si
ex voto religionis emisso. pareres pt sufficientem
de religionis pfectione informacionem se
scandalizari coquerant. scandalu est hoc non
iam pusilloz sed phariseorum. acceptum scz
non datum. Quilibet ab oi actu cui non est
altrictus aliunde. tenet desiste. quando timet
aut time debet scdm vehementem coiecturam
scandalum pusilloz quousqz de illo copescendo
diligentiam opleueit. nisi forte p coi vilitate
vntio spūs sancti doceat illud tunc agendū
vt xps fecit in publicacione veritatis facti mti

De. vii. peccis mōilibz et pmo de supbia c. 2.
appetitus glorie si est de vera gloria
et ppter deum. virtuosus est. Si de
vana citra deum et no cōtra deum
ve in bonis fortune natuē vel gratie
venialis est. tam ex genere q̄ ex more. si sit ad
finem bonum. vt pro euitacōe infamie. aut p
magno bono edificacōis aliene. ille appeti-
tus discretus est et meritorius. si gloria sit

falsa a de peccō mortali aut p̄ fine malo' p̄ciā
paliter a vltimate tunc mōrlis ē. Presūpcō
Arrogantia. Jactantia a ypocrisis geneālīē
a pprie sunt de illis que non onemunt hoi ta
liter se habent si illa habere vel credit vel in
ordinate appetit. p̄terea semp habent errorē
vel malitiam inuolutā qñq; venialem a sepe
mortalem scdm gen⁹ obiecti a iux̄ circūstāti
as intencōis a fins ac ceteroz. Presumēs
de dei mia q̄ saluabit qualitercūq; peccauerit
et in peccō perseuerauerit errat i fide si hoc iu
dicet per intellectum et in morib⁹ mōrliter si
taliter afficitur p̄ volūtatē absolutā q̄ de
condicōnata non oportet et ita distinguī pos
sit in valde multis de intellectu et affectu quia
scdm hoc peccā varia naturam sortiūtur vt di
cantur vel errores vel mali mores vel vtrūq;

Presumpcō de multis meritīs et gratijs fal
sa est et temeraria si non infunt. Si autem
credatur et sentiatur q̄ ex se sunt p̄ncipa
liter impia est quantumcumq; prius habere
tur q̄ si singulariter eas habere quis gloriatur
pestifera est atq; pharisayca presumptio.
Credere et sentire quod ex meritīs p̄ceden
tibus aliquod bonum aut premiū cōsequatur
non est presumpcō vel error si ad deum tanq̄
ad originale p̄ncipiū actu l̄ hitu solū r̄ferat

Deus enim miseretur. cuius miseretur hoc est
gratiam dat. vt ex illa aliam grām largiatur

Celare peccā sua. non est ex se ypocrisis. sed
cautela prudens et debita. secus si fiat hoc
ex appetitu laudis false aut alterius malicie
principaliter. vel si ad malū finē vltiāte eferat
secus etiā si per mendaciā opm vel signoz
vel verborum talis abscoñtio q̄ratur fieri. quē ad
modū si ad celandū peccā sue luxurie. fingat
se aliquis ope. signo. aut verbo luxuriā mariē
detestari. et castitatem amplectari. cū sufficere
debeat. vt illam non oñdat. Ita de supbia et
ceteris posset dici. Presūpcō arrogātia. ia
stantia. et ypocris. circa boā natūē aut fortūē
minus hñt peccā et periculi q̄ circa bona gr̄cie
p̄sertim gratie gr̄cum facientis. cū illa minus
cognosci possit in esse. Pertinacia in opi
nionibus et actibus p̄p̄ns per quā quis non
est patus corrigi. dampnabilis et vix sanabil
est presūpcō. et dū in rōnes aliorū aut apud
religiosum est. cūcta turbat et pdit. Non ē
seruitus sed libertas parere legibus. qm̄ obli
gacō p̄ votum aut p̄ceptū ceteris pibus auget
virtutis et meritū rōnem. vtrobiq; enim addi
tur circumstantia bona in voto latere in prece
pto obedientie. Subditi obligantē obedire
superioribus in hñs duntaxat resp̄cū quoz sūt

superiores et dum regulas sue dñationis non
excedunt. Nullus actus debet ab homine
phiteri sub pena peccati mortalis alicui invito
etiam subdito nisi ad illū iam sit obligatus p
legem diuinam explicitē vel implicitē virtua
liter vel in forma. Nam solus deus est qui ha
bet imperium eterne vite et mortis. Saultū
et iniuriosum pro superiorib⁹ est credē omnes
instituciones factas quales videmus respectu
subditorum obligare ad peccatū mortale sed
sunt multe accipiende vt cōmīaciones multe
vt monitiones. multe vt consilia. multa vt
quedam decentie et honestates et facientes
ad finem consequendum. multe vt tpalē hāc
vitam solum regulantes et ad penam tpalē si
tūsgrediantur solum obligant. Jurans
vel vouens in aliqua religione vel comūta
te adimplere omnia que per regulam talis eli
gionis aut comunitatis ordinata sunt aut e
runt nō p hoc censendus est eē obligatus sō
pena peccati mortalis ad obseruacionem illorū q̄
dīna lex non vult talitē obligare q̄ nec huma
na lex taliter obligatē intēdebat si rē ut suppo
nitur intēdebat. Displicet deo infidel et stul
ta promissio infidel q̄ non seruatur. Stulta q̄
discrecionis sale non cōdit. p̄tē a stultū est di
cere. q̄ de ingrediēdo eligionē cōsiliādū nō sit

sed ad primam inspiracionem ingrediendum

Potest sincero et recto consilio. religionis ingressus dissuaderi. quibusdam ad tps. alijs in eternum. Sic de prelatuē susceptōe aut stat⁹ virginitatis diceretur. Attamē modestissimā cautelam in dissuadendo scimus exhibendā

Omne votum et iuramentū ad hoc q̄ obligatorium sit et discretū. habet cōdicōes implitas. quarum aliquas inutile. aliquas vāle esset in iurando p̄ expressum apponere. Vna cōdicō est. que reseruat supiorū auctoritate; Scda. q̄ iuramentum non sit aut vergat in deteriozem exitum. scilic; ad mortale vel veniale pccm̄ nunc aut in postū. Tercia. q̄ non sit i salutis dispendium. hoc est impfcōis impedimentum. vt eēt vouere non intrare religionē nūquam suscipere p̄laturā. aut non loqui cum parentib⁹. a familia. que lic; possint licite q̄z dimitti. non tamē passim iuramēto aut voto vallari. Quando aliquis nec adu nec hitu per verba sua intendit iurare. nō est reus p̄ iurio apud deum nec etiam apud hoies. si sufficienter hoc ostiterit. p̄t tamē de incauto mō loquendi vel scādalizandi vel asserendi vel de intencōne fallendi culpari. Hoc facit pro religiosiis et quibusdam alijs qui iurant per votas suas et per aiam canis irrisorie. Et pro

burgundis et assuetis iuratoribus p̄ter om̄ez
intencōnem obligandi se iuramento. In
stificōnes humane nō debent tales interp̄ta
cōnes aspnari quales iuramēta ⁊ vota scdm̄
concordem doctoz sententiā rec̄ipiunt etiā
dum ferrentur absolute. Alioqn̄ in laqueū et
magnum salutis dispendiū verterētur. Sed
contempnere aliquam rem ut auctoritatem
supioꝝ est ip̄am v̄re vel interpretatiue nullā
aut vilem aut min⁹ iuste reputare. Omnis
peccans etiā venialiter cōtempnit q̄uis nō
omnis talis agat ex contēptu. Sicut nec omnis
supbus agit ex superbia. et ita in alijs multis

Contempnens auctoritatē supioꝝ non ex
passione vel fragilitate vel ex ignorantia sed
ex contemptu qui est p̄ncipalis causa aut finis
transgressionis sue reus pecc̄i mortalis existit
vt dum q̄s dicit supiori in eo q̄ supior. Ego in
despcū v̄stro hoc agā qđ imbitetis alias non
acturus. Ad euitacōez pecc̄i nō sufficit bene
sentire et iudicare de agēdis nisi volūtas ⁊ af
fectus tali iudicio cōformentur. Afficitur enim
sepius volūtas ad aliqua et ita talit̄ exequit̄
Ac si suus intellectus taliter agendum dicta
ret. Super hoc incōtinētes circa quodlibet vi
cium tam carnis q̄ spūs aptū dant documen
tum presertim i carne euidentius q̄ in spiritu

propter difficilem reflexionem super actus intellectuales et latentes. et hec absconditio crebro fallit etiam ipsos spiritualiter ambulantes volentes. Ponentes intellectum liberum ut talis est ponentem consequenter in eo peccatum proprie. Alii ad negligentiam aut malitiam voluntatis habent esse ferre crimine omnem suum. Nulla est negligentia vel ommissio criminaliter culpabilis absque consensu vero vel interpretatio comitante vel preiudicio. Quid autem sit consensus interpretatio? demum est in ratione. conclusio. prime partis. Et hoc in angelis et in adam videtur esse origo fuisse peccati. Passio naturalis ut ira. amor. gaudium. odium. invidia. fames. sitis. delicia. concupiscentia. desiderium. et similes si fiat absque omni consensu non sunt peccatum sunt. si vero cum consensu sunt non ex consensu. impropria deponuntur. Similiter de actibus rationis tam in portione superioris ut est blasphemia quam in inferiori. ut est appetitus vindicte diceretur. Si in preceptis penalibus pena sit addita per modum dissolutionis ad actum precepti sufficit penam solvere dum actus omittitur. Si vero sit imposita pena. ut solum accessoria et inducens ad preceptum per solutionem eius non excusatur precepti transgressio. sed bene aliquando pensatur. Iudicatur aliter tanquam malum si fiat ex officio iudicis et per testes legitimos non est ex se malum sed virtuo fuerit si per confessionem aut aliter

sciretur esse per iudicē innocens nec aliud pa-
tēt effugiū qñ suo fugētur officio. Judicāē
ppria estimacōne alium ex aptis signis extel-
oribus. que non possunt bñ fici non est ex se
pctm mortale licet qñq; sit curiositas venial
qñq; mortalis dum homo ab alijs meliorib⁹
aut debitis impeditur aut dū per hoc in supbi-
am erigitur. Judicare alteꝝ leui p̄sumpcōe
scdm̄ p̄sumpcōes exteiores p̄sertim̄ vehemē-
tes non ex se mortale. Secus si fixa assertione
interiori v̄l exteiori illud fiēt in magnū pri-
tedecus ⁊ malū. Nullus in vita iudicand⁹
est tanq̄ dignus inferno. qm̄ spūs scūs opa-
tur subito. facta igitur non p̄sona sūt a nobis
iudicanda. Zelotopia que est vehemens
amor suspiciōsus non satis fidēs de re amata
et alie suspitōnes maliuole vt dum aliquis
semper putat irrideri ⁊ falli vt quidam melā-
colici et quidam ex religiosis faciliter cadunt
si non rēp̄mantur. Sed si addatur consensus
liber sunt vt plurimum mortalia delicta aut
mortalium delictorū vehemens causa. Vdo-
latria que est exhibitio honoris diuini ve-
re vel interpretatiue aut attributiue alicui
creature aliter q̄ sibi potest competere et apo-
stasia q̄ est recessus a vera religione et mur-
mur cōtra dīnam p̄uidētiā ⁊ blasphēmia

deo indigna ascribens. quique fiunt ex superbia
intellectus nolentis se captiuare in obsequium
fidei. et tunc ibi est error in fide. Aut solum fiunt
per deprauationem affectus. et tunc sunt malicie
ex se criminales. licet ex circumstantiis dici pos-
sint quique veniales. Sicut est aliquis honor
diuus proprie. aliquis solum per attributionem aut
participationem aut analogiam. Ita secundum hoc
varie sunt species ydolatrie quedam proprie. quedam
solum analogice dicuntur. omnes tamen ex genere suo
mores existunt. ut in inuocationibus demonum
In astrologia de iudiciis circa ea que depen-
dent pure ex libero arbitrio. In nigromantia et
pyromantia et generaliter in superstitiis omnibus
prohibitis atque nephariis. quarum effectus neque
a miraculo. neque a natura rationabiliter expectari
possunt. Nulli facienti quod in se est hoc est
tunc utentis domus dei iam habitus deest deus in
necessariis ad salutem. siue sint illa credenda
siue operanda. Volens credere et fantasias
ad oppositum fidei tollerans inuitus. sicut im-
pudicus videre est. non est infidelis sed mentur
Ita de volente peccare et deum diligere aut aliud
bonum facere ex affectu. que indispositio corporalis
impedit. Pro regula dicemus. Tollatur su-
perbia a viris deuotis et abstractis. quod sentire
consolationes spirituales in affectu non est signum

infallibile q̄ caritas inſit. Sicut carū carētia
caritatē deesse non ocludit. Nam assuefactio
et complexio aut dyabolica illuſio cause ſunt
tūc tales affectus q̄nq; vel inſunt vel nō inſūt.

Adorās adoracōe deo debita absolute ydolū
vel diabolū trāfigurātē se in āgelū lucis seu
xpm. a mortali crimine neq̄t excuſari. Neq; hec
ignorantia inuincibilis locū hab; sed pbādī
fūt spūs si ex deo ſunt. Secus si sub conditione
implicita vel explicita hec adoracō fieret. Vbi
probabilis coniectura de sic agendo contin
geret quemadmodū hoſtiā nō ſacratam ymo
lapidem hoſtie ſimilem caſus aliquis licite fa
ceret adorare.

Pia intentio faciendi et
tenendi ſecūdū intentionem ecclie si non excu
ſaret multos ex criſtianis ſimplicibus ydola
tre cenſerentur in adoracōibus ymaginum
cicūſ pulchre q̄ turpis et veteris q̄ noue
q̄ſi numine aliquo ille magis q̄ alie ē plerentē

Inuidia que ē dolor de ali De inuidia. c. 3.
eno gaudio vel gaudium de malo ex gene
re ſuo mortalis eſt quia contra caritatem.
Et preſertim si dolor ſit de bonis ſpirituāli
bus. Sed ex defectu deliberationis vt in pri
mis motibus vel ex malicia complexionis me
lancolicę. Aut quia dolor ille trahitur ex
tra genus inuidie poteſt non eſſe mortalis

vt dum dolet aliq̄s ex iusta causa et fine bo
no. Detractio que est diminutio fame al
terius occulta vel diffamatio q̄ est publica &
cōtumelia & ex p̄bracō que fiunt in faciē eius
qui leditur sunt ex ḡne suo mōiles si dāpnū
vel dedecus sit notabile. & si non t̄hantur ex
ppriam racōnem. vt si fiant ad cautelā alioꝝ
ne seducant. aut pro bono reipublice vel cōi
tatis alicuius. aut pro correctōne fratna. S;
ap̄d imp̄cōs ista b̄n agē. sc; alios t̄e i crepa
re. sicut & se digne laudat̄ difficilimū est.
Ira per zelum. que est de malo cul De Ira
pe. dicitur ex se laudabilis sed ex mō p̄se que
di potest fieri vitupabilis. dum nec t̄pus nec
locum nec modū nouit obseruat̄. p̄sertim q̄n
p̄tinacie cōiuncta est & turbantū sedicōum
magis adductiua q̄ sedatiua. Ira que
est motus concitatus ad inferendū v̄ndictā
pro malo sibi vere illato. si sit sc̄dm ordinem
iuris non est de se vitupabilis. sed reducitur
ad iram zeli. vt in iudice vel p̄ iudicem. secus
si ex libidine pprie v̄ndicte p̄ncipaliter. vel
simiuria non sit vere facta. sed ita leuiter et
irracōnabiliter estimat. Ira est q̄nq; natuāl
passio vt in melancolicis et colericis. q̄nque
primus motus. q̄nq; sola impacientia absq;
appetitū vltioris v̄ndicte. q̄nque refrigeracō

quedam caritatis erga primū. citra odium
In quibus casibus aut nullū est de se aut ve
niale pccm. Ira que est appetitus deliaeratus
vindictę pprie preter aut cōi iuris ordine; ex
se et vt sic est mortalis. Presertim si vindicta
sit notabilis detrimentū. De accīdia. c. 2.

Cādiam dicimus esse tediū intermi
tom que ex genere suo venialis est
quia contrariatur non caritati sed
eiusdem feruori. Ssit autem mortalis
dum per eam aut ex ea mōrle crimē incurriē
vt omīssio eorum que sunt de necessitate salu
tis vt desperatio de diuino auxilio aut sui p
si interfectio. Sola negligentia mōrlis est
p quam id quod sub precepto cadit obmitti
tur quamuis culpabilior in exercitijs spiritui
alibus et perarchicis vt in missa q̄ prophā
nis. Ocium sanctum vite contemplatiue ⁊
studiose debet homo quātum ex se magis ap
petere q̄ officia vite actiue presertim cum ob
ligatione imminente manifesta necessitate
aut superioris precepto racōnabiliter acceden
te. Dimittendum est ocium pro carita te
proximoz. Inhabilis profus ad ocium cō
replatiue laboret ipe exteri⁹ ad sui alioz pro
fectum. Et si aliqs ad vtrūq; valet velud ābi
dext magna pfectio est ⁊ mixturā hęc in statu

pñtis indigentie optimam iudicam⁹. Euagatio mentis tpe oracōis. ex p̄cepto debite si fiat ex deliberato cōsensu. at; teneat. illa sola interrūpit intencōe; debitam orōis. et facit ut p̄ceptū non sufficienter adimpleatur nisi rursus iteretur qđ p̄ euagacōne hanc infectū est. qđ tamen fieri aliquñ neq; debet neq; expedit. neq; potest in missa. aut dū hora preterijt si diu euagacōnem. quācumq; multa sit. ex deliberacōne tenē non volum⁹ tunc habitualē primaria ⁊ virtualis intentio p̄habita de orādo ut debemus iugiter vna manet. Exemplū est de pegrinacōne. Conuersio cordis ad deum tpe oracōis quāuis sit laudabilior ceteris pibus. si scđm verba et sensum oracōis fiat. Attamen istud non est necitatis. qđ de illiterate constat. ⁊ de impfctē etiā cōtemplatiuis non rarum est. Impacientia ⁊ languida mollicies ⁊ effeminata cōpassio ⁊ mutabilitas ad oēs ventū sūt ex se vitupabiles ⁊ i culpā mōlem vergunt dū ex inde ea que iusta sunt fieri vel exequi. scilic; ⁊ veritas vite doctrine atq; discipline relinquūtur. Tediū boni proueniens ex difficultate operis. aut ex malicia conplexionis absque culpa plus in iohanne q̄ i petro auget meritum ⁊ laudem iohannis. si et dum i ceteris ip̄e cum petro equaliter opetur

Difficultas in opere virtutis ex assuetudine
vicioſi pueniens plus de pſe dirimit racōem
laudis et glorie meriti q̄ augment; Tamen
male habituatus quin niſi ex maiori conatu
opus ſimile ad bene habituatū p̄ficere nequit
magis inde redditur incōtaliter cōmendandus.

De ſullaminitas qua quis contra
iudiciū ſuperioris ſui et prudencioſis ſui repu
tat ſe minus iuſto ad aliqua faciendum et per
ſinaciter refugit officiā a ſuperiore impoſita
ad inobedienciam ſuperbā imputatur quia
iudiciū ſuum nimis p̄fert et immitur pru
dencie p̄prie. Secus ſi ducatur p̄prie lege ſpi
ritus ſancti de qua debet eſſe certus. Secus p̄
terea ſi ſciat piculū ſuū euidenter. de quo fidē
facere ſuperiori nequit.

De Auaricia. c. 7.

Varietie obiectum eſt immodera
ta poſſeſſio quod ex genere ſuo
non videtur eē mōle vniuerſaliē
ſed in mōle trāſit dū ex delibera
tione efficaci et abſoluta appetuntur querun
tur vel rapiuntur aut retinētur aliena inuitis
dñis qualicumq; modo fiat clam vel palam
vi vel fraude conſilio vel auxilio. Per ſectim
ſi res ſit notabilis detrimenti et appetitu ſuf
foecante rationem et a dei ſeruiō penitus
impediente etiā licita vel propria bona

appetitūe querūt seu retinētur. quasi in eis
spes totius auxiliij velud in deo poncretur
mortale est: quaz aualcie spēm aplus ob hoc
appellauit ydolorum seruitutē. Non debet
aliquis dici tenē rem alienam inuito domino
quū nesciente. quā dñs psumitur rōnabiliter
cōsensurus ex familiaritate vel aliūde dum
sciuerit. aut si iuxta dictamen rē rōnis ita dō
cōsentit quēadmodū in extrema nccitate aut
dum cū nōbili detrimētō reddētis. et cū modi
ca vtilitate recipientis alienū. qđ dāpnū sub
pua expectacōne pōt euitari. nullus preterea
gladium arreptū dicēt ēddēdum in manus
dñi dum furit. quāquā illū instantius repetēt

Sub furibus aut sacrilegis aut raptorū
bus cōprehēdūtur quo ad crimis equalitatē
quūquū sit de restitucōe faciēda ipi? aduōtū
fouentes causam quam credē debent iniustā
aut p culpam percentes iustam. et medicū in
fideles et iudices mali et prelati qui preficiūt
offitijs publicis et beneficijs presertū curatis
illos quos scire debent esse raptōres et aiarū
destructores. bonis spretis. ipsi prozsus cōfili
arij dñoz ad tallias iniustas. et gñaliter qui
talia agūt aut etiā consenciunt agentibus

Acquirere medijs illicitis. illicitū est plus
vel min? iuxta maliciā medjoz. varijs insuper

secūm naturam contractū in acquirendo. Ita
vt qñq; transeat res in verū dñūm peccātis
qñq; non. Contract⁹ enī qñq; irritat̄ dimino
iure l̄ humano qñq; permittit̄ vt infra dicen
dum est. Symōia q̄ est studiosa voluntas
emendi aliqđ spūale vel annexū spūali cōstat
qđ de genere suo est mōilis pl⁹ vel min⁹ pprie
vel in pprie iuxta naturā eius qđ dicit̄ spūale
Tpalitates enim ecclie q̄ quis eis dicatē sint
pprie tñ spūales non existūt. nec symōie no
men nisi positio iure recipiūt. In actibus q̄
sunt symōiaci solo iure positio cadit p̄scriptō
vt in recepcone moderata p̄ sigillo aut littera
aut sustentacōne ministroū in collacōne ordi
num. in alijs nō ita. Ifaciens aliquod op⁹
spūale a inde mercedem tpalē expectās aut
econtē q̄si vnū sit rōnabile p̄cū alteri⁹ symo
niacus est aut p̄sita corde vel ore vel opere
dicitur aut tpale q̄t q̄ pōt precio tpali cōpari
vt est obsequium curialiū a similia. Sustēt a
cōnem suam moderatā in tpalibus aliūde nō
hitam si quis expectat ex ope spiritali non
incurrit ex hoc symōiacam p̄iūtatem. quia
dignus est opari⁹ mercede sua. Caueatur tñ
turpis questus a scādulosus a intencōis oca
lus conseruetur incorruptus vt non ibi statu
atur principalis finis in mercede temporalī

sed subordinatus ad deū. aut non contra deum
Ita de predicacōne. ymo de dilcōne dei super
oia dici posset. et de bñficiōrū appetitu. Sy
moniacō ex pacto vel ope nullum ius acq̄rit
in beneficio vel fructibus eius. qñ restituere
teneatur. secus si steterit in sola voluntate q̄
iam nō dicere studiosa. Similiter de hēticis
puniendis cōdistingue. De ludo taxillorū
de torneamentis. de vsuris varijs et palliatis
dicunt iuristarum pluēs. irritatos ab ecclesia
illic eē tractus. Secus in meretricō a histrio
natu. et symonia interiori. in missis cantādīs
a alijs quibusdam. vt forte in deicis mercatu
ras aut medicinam. aut aduōciā absq; dispō
sacōne exercentib⁹. Bñficiatus iusto titulo
si simpliciter omittat dñm serūciū in omnib⁹
non videtur acquirē ius in fructibus apud
deum. Multa faciūt ad hoc ut aliq̄s faciat
fructus sui beneficij esse suos in foro exteriori
ymmo a q̄ restituere non teneat. que aīa; a
peccō mortali nō liberāt vt intraē subito certis
horis ad eccliam et intēcōne solum questuosa
et similia. Si certa bona beneficiatus ha
beat instituta pro paupibus a illa cōsumit ad
alios vsus. ipse ad restitutionem obligatur
Secus si totum sit cōmissum fidei sue. vbi et si
peccet grauiter a sacrilege quādoq; abutēdo

bonis illis luxuriose tñ restituere non tenetur
Si teneat quis plura bñficia ex dono supio
ris in casibus non excusantibz hanc pluralita
tem peccare pōt vt qz. cōferēs p indiscretōem
Recipiens p ābicōem. Nichilomin⁹ occupās
restituere pcepta non tenet. Sed nisi pcciteat
a p futuro pvideat non erit ei sal⁹. Qñtūcūqz
multa beneficia aliquis teneat auctoritate su
pioris illa pñt dici vnum bñficiū sicut plures
tunicæ i magnis frigoribus vna tunica et hoc
vnitate morali si illa omnia non sint nisi ad
sufficientem decentiā status occupantis sedu
so scandalo et impossibilitate officiandi per
se vel alium nō exñte. Bñficiū datur ppter
officiū nō quā in dicendis horis solū. Alio
quin duplex officiū ad duplices horas obliga
ret. Sed officiū est quid qd ecclie a proximo
prodest scdm q magis beneficiatus est ma
gis obligatur. Si omibus circūstantijs hic
inde pensatis iudicare debeat prelati petz
esse sufficientiorem notabilit̄ a simplici ter ad
hanc curam obtinēdā et det sciēnt̄ insufficiētā
peccat mortaliter quia nō habet rectū oculum
Secus si non sit nōbilis dñia. In collacōe be
neficij p̄sertim non curati haberi potest ēspe
aus licite ad obsequia licita et honesta ali
cui⁹ a ad genus et ad spē p̄ficiendi in futuro

alia multa. dū tamen intentō principalior et
finis sit deus et vtilitas ecclie. et scādalum eui
tetur. Insufficiens ad obsequiū ecclie p̄sertū
de quo non est spes de breui p̄fectū quocunq;
si p̄moueri querat. peccat mortaliter. et eum
p̄mouens similiter. si hoc scire tenebat. In
moralibus id qđ modicum est. p̄ nullo repu
tatur. tamen diuini modici est qđ paupi non
parum. nec insup modici dicendū est apud
deum. illud qđ efficaciter et principalit̄ iducit
aut induci queritur ad aliud qđ debet. Secus
si parū sit incitamenti et velud occasionalis
in intentōne recipientis et dantis. scđm hoc qđ
titificetur munex receptō in iudicijs et p̄latia
Raro licet alicui querere prelaturam. sicut
raro contingit. vt aliquis possit absq; p̄sūp
sione indicare se talem. qualē dicit apostolus
oportere ep̄m esse. Tamen necitas euidentis
ecclie et p̄babilis cōiectura fidē faciēs de suffi
cientia sua p̄nt appetitum talē aut excusabile;
aut laudabilem efficē. Liberius p̄t homo
litteratus licentiam in sua scia qđ prelaturam
appere. scđm itaq; erigit p̄fectione; in ḡtuitis
de qua non ita licet p̄sumē. sicut de eruditionis
qualitate. Dum curat̄ baptizare puerum
sine pecunia. aut sepelire mortuum noll;. liceret
alicui graue piculū i mora vidēti daē pecuniaz

non ut precium sed intentione veracitatem suam
redimendi pecunia tamen nec cum curato
non in dominium et ius tanquam vere data sit sed
in potestatem debet et ipsa restitui. Simile de
prelato et iudice damus iudicium in eis quod gratias
ministrare debent. Studium licet presertim
auctoritate superioris et ad proficiendum pro se
et alijs in posterum non ad oculum vel curiositate
susceptum excusari potest prelatum vel curatum
a residentia personali pro tempore ubi de vicario suf-
ficiendi primum est. Alioquin studere est se mer-
cenarium a lupum ouibus exhibere. Ad vi-
gilias mortuorum et alia suffragia quae in ecclesijs
secundum distributiones quotidianas instituta
sunt beneficiatus studens aut legitime ab-
sens non tenetur. Horas canonicas adap-
tare horis diei ut primam prime tertiae tertiae
quamvis singularibus personis sit congruum
non tamen necessarium. Horas enim quascumque
preuenire vel subsequi pia intentione seu v-
tilitate phas est. ut de sero dicere matutinas
pro mane sequenti. Usus ecclesie sue cu-
ius finis est principalior titulus aut quam
adualiter incolit beneficiatus regulariter in-
sequi debet nisi dispenset vel superior aucto-
ritas vel paupertas vel pia conuentionum ca-
ritas atque utilitas. Usura proprie dicta

que tunc dno & naturali contraria est. et de se moralem culpam habet. est aliquid recipere ex pacto ultra sortem. Sortem vero estimam? appellam. ius quod habetur in re per venditionem aut emptionem. aut alium modum. secundum quem transit dominium rei in eminentem et fit sua. Quia ius utendi pecunia ad tempus vel pro se impio non transit in aliquem absque eius dominio. propterea in materia pecunie comodatio et venditio coincidunt et illic sepe usus colligitur. Ibi enim aliquis pro re sua aliquid dare compellitur. Recipiens ad usuras necessitate compellitur sub intentione dandi illud quod est ultra sortem tanquam suum. et ad redimendum veraciones suas et dampna. non videtur mortaliter delinquere. quia nec proprie cum usurario dampnabiliter exigente precipat in crimine. Sed nec pro hoc ius habet usurarius in dato obstaculo ecclesiastica auctoritate que receptionem hanc vitat. Omnis fere contractus usurarius ex genere potest pro pia intentione dantis et recipientis transferri a suo genere in opus pietatis. ut si causa succurrendi principaliter indigentie proximi ex vna parte. et preseruandi se indigentem ex altera. petat aliquis ultra sortem. nisi infra tale tempus sua fors ei detur: sic quod mallet teste conscientia suam sortem apud se manere nunc sine illo precio. quam tunc cum tali precio eandem recipere ob

Dampnum certū vel pbabile quod ex solutio
nis dilacōne sortitur sicut in redditib⁹ sensua
libus ēcipiendum p dños certis tēminis qñq;
pena pecuniaria imponitur non soluentibus
die assignata potest aliquis recta intencōe et
p securitate solutionis taliter statuere in pū
culari contractum vel concessioē ad tēminū. Est
aut illi⁹ intencōis signum si mallet creditor
id qd concessum est tpe statuto vel p̄us ēcipe
q̄ tēminū elabi a emēdā incurreretur. Sic de
ementibus redd. t⁹ sub libtate redimēdi iudī
cam⁹. Vēdicōes ad tēminū a ad tps. i cal
ori p̄cio. Similit̄ omutacōes in quib⁹ p diligē
tiam vendētis res in nullo meliorat̄ cū tamen
certum lucrum affertur absq; peiculo dampni
sunt frequentius peccata mōilia quāuis non
semp vsuā pprie dicta. In guerris faciēdis
que malis in numeris plene sunt nunc ad
istos innocentes nunc ad illos sola vtilitas
reipublice eas excusat a mortali que vtilitas
est vniō ciuū cū p̄ncipe a adinuicem. a cō
seruatio patrie aut euitatio dampni publici
notabiliter peioris q̄ sic dampnum p̄iculaē
ex guerra pueniens. Guerre iniuste scite
esse tales aut que tales debent iudicari non
excusant. A furtis. homicidijs et Rapinis
quin restitucōes aut emendas fieri necesse sit

quācum erit possibile. Seruitutes p̄p̄oz in
eis que non sunt cōtra legē dei et natūe. pore
runt ex suis vel patrū de meritis. vt aspiratio
nibus a rebellionibus rōnabiliter introduci
vt tallie qued angariaōnes .et similia. sicut
indeis postulantibus regem. dñs imposuisse
videtur. Accepō personarū in gubernacōe
reipublice et gñaliter apud omnem iudicē et
principem de se illicita est. nūc mōzliter nūc ve
nialiter ex circumstancijs a obiecto et politiē
cuiuslibet maxime turbatiua. non est autem
accepō psonarum nisi vbi debitū est a pitas
vtrobique. Quia in gracijs faciendis. vnum
capere alium dimitte. non est accepō perso
narum. aut si res nō sūt pares. Retinē t̄bu
ta et subsidia rōnabiliter introducta peius est
furto simplicī in subditis. et exigere violenter
aut fraudulenter subsidia indebita a subditis
per principem rapina dāpnata est qm̄ autem
hoc est. a qm̄ nō. generali regula tradi nequit

Mutatio monetarum pōt esse par aut ma
ius delictum ex se. q̄ esset in casu. falsam aliq̄
fabricare. qm̄ scdm̄ dāpnū reipublice opus
tale qd̄litet assumit modum culpe. q̄ si prin
ceps dicat se dñm̄ monete eē sit ergo dominus
bonus dispensator nō tyrannus nec discipator
Omnia sūt principis. nō quidē p̄p̄ietario

iure nec pro se sed pro necessitate reipublice. Et
quid mirum cum necessitas facit persone etiam sin-
gulari aliena esse sua. Omnia beneficia sunt
pape tanquam ordinatori supremo non tanquam do-
mino aut possessori. immo nec tanquam immedi-
ato dispensatori regulariter et vniuersaliter. nisi
prelatorum inferiorum iniquitas. aut manifesta
ecclesie utilitas casibus certis istud exigeret.

Ab usurarijs et raptoribus quos constat
ex alio iusto nichil habere. stipendia seruicorum
fiscipe non licet sub pena restitutionis faciende
et participationis in crimine. Ab usurarijs et
raptoribus quos habet constat aliud ab usuris
et rapinis sufficienter sustentatione tot serui-
torum utputa quatuor et non plurius. pro seruitor
sibi necessarius vnus ex illis quatuor stipendia
obsequij sui recipere. aliter non. Non dimitti-
tur peccatum nisi restituatur ablatum hoc est nisi
voluntas efficax restituendi assit dum possibili-
tas et oportunitas accesserit et prout sapiens
presecutus confessor prelatus determinabit. ut
quod veris dominis si supersunt aut heredibus suis
aut si fieri nequeat. quia non sunt aut igno-
rantur in pios usus referantur ablata.

Nemini de bonis alterius ipso inuito licet
ducere statum ultra pacem necessitatem
sui et suorum. maxime ubi posset laborare

aut etiam in casu medicare. propter hoc bonorum
omnium cessionem pro finali remedio iura consti-
tuunt. Iur aut raptor non solum tenetur
restituere ablata. sed dampna inde sequentia
omnibus rite compensatis. Similiter retentores testa-
mentorum aut plus iusto differentes eorum
complectentem in graue iacturam animarum. Nemo
de necessarijs suis simpliciter tenetur elargi
primo nec de necessarijs secundum statum suum sed nec
de superfluis suis. ut sua sunt sub pena peccati
mortalis. nisi ubi grauis necessitas circa alterum
ipso presumere debente quod alius non succurreret
immineret. Necessitas enim extrema primi
preferenda est soli decencie proprii status. quanto
magis superfluitati. Scienter dimittere superflua
sua non debet consumi per putrefactionem aut alias
potius quam in usus pios ipsa largiantur. vix a
culpa mortali aut nunquam potest excusari. The-
saurizare de se non est illicitum sed periculum. quia
ius ex circumstantijs potest fieri criminale. ut si
fiat ex alieno. aut desperando de diuino auxi-
lio. aut in grande preiudicium reipublice aut
si alijs peruenibus non succurrit. Vendere
rem cuius quam emptam est. si non debet sit excessus
in lucro. omnibus miserijs et periculis et industrijs
hinc inde compensatis. est regulariter de se malum
et peius si propter indigentiam primi hoc fiat

Et si res vendita ex sua industria meliorem
conditionem nullā adeptā est nec in se nec ex
trinseca cōsideracōne. vt qz p̄pinq̄oz. et ad vsū
facilior. et similia. Defectus rerum vendēda
rum quos quilibet ad extra p̄sumit cognoscē
de facili sicut nec abscondendi sunt fallacibus
cautelis. Sic nec eos dici necesse est presertim
quo ad fori extrinsecā iudiciū et quo ad deū
etiam si p̄c̄ij quātitas p̄porcōnabilē ad defectū
minuatur. Dāpnā q̄ alijs nō ex culpa et ne
gligentia sua mercando incurrit p̄tē vendēdo
deducere. Presertim si dāpnū sit p̄nēs de se et
q̄ si regulariter ad mercaturā. Alio q̄ nō opor
tet. vt si de meitorum merces ignis fortuit⁹ as
sumpserit. Secus p̄tēa vbi ex culpa vel sponte
aliquis mercedes defectuosas cōduxit vt in e
quis et mulis fieri solet sed nō licz vt vendat
p̄ integris neq; de⁹ irridetur. Cū deceptōe
vltra medium iusti p̄c̄ij cōtractū imitū leges
interimunt. In alijs vero casibus. etiam si p̄c̄
cent vendētes res suas enormit̄ tamē esticūē
nō tenentur emētib⁹ quātitū regularit̄ occurrit
iudicādum. Legit̄ē p̄scribēs in re p̄us alie
na illam neq; quo ad deū eddē cōstingit. Sec⁹
si fraus in p̄scribēdo fuit vt defectus bone fidei
q̄ fraus si pateat in iudicio exteriori ad reddē
dum p̄scribēs impellit quātomagis apud deū

si lateat aut pateat. Mercatores earūdem
rez si cōspirent adinuicē q̄ nō nisi p tali p̄cio
notabiliter excessiuo merces suas tradent. ipsi
quo ad forum exterius. si sciat et quo ad inte
rius dampnādi sunt. Solucō decimarum
sacerdotibus est de iure dīno. quatinus inde
sustententur. sed quotā hanc vel illā assigere
aut in alios redditus commutare positi iuris
existit. In redditibus ad vitam emendis
aut gregibus oriūm prestandis ad modum
lucti sic in mercaturis. sic in filibus regularit̄
contractibus qui nō penitus ex vno latē dau
dicant. q̄ videlicet ad vtrumlib; nūc luctum
nunc dāpnūm imminet. nunc vendenti nunc
ementi nulla videtur esse malicia de ḡne. sed
circumstācijs alijs vestiri male posse nullus
nescit. Campsores p centum frācis reddē
tes certam quotam in fine āni cū integra pe
cunia et similiter mercatores. difficile est ab
illicito contractu liberare. nisi bonificauit hos
contractus causa pia. qd fieri nōnūquā posse
non negam⁹. sed securius est oppositum. A
rebus que vsu peiorantur. a rebus insuper q̄
rum vsus translatōe dñni fructū affert certū
licitum est precū locatōis adipisci. Empcō
nem decem solidorum ad ppetuū sup fundum
aliquem cētū libraz. aut sub obligatōne tocū

magne hereditatis. difficile esse. dicunt aliqui
p̄ directum iustificare. p̄ indirectum autem; posset
aliquis totum fundum vendere pro viliori precio
Postea ipsum cariori recipere vsq; ad deducio
nem illorum decem solidorum. De vico gula. c. vi.

Nla est appetitus immoderatus com
medendi non competit ex suo genere
q̄ sit moralis nec etiam in delatione
inde consequenti. Sicut autem moralis tri
pliciter. Aut si comestio est contra prohibitionem; vel
votum siue hoc sit ratione cibi. seu temporis. seu loci.
Aut secundo quando aliqua fieri precepta sunt ob
gulam scienter vere vel interpretatiue obmitt
itur. vel perpetrantur prohibita. Aut tertio de m
q̄ quando corpus aut ratio notabili detrimento
per gulam scienter vere vel interpretatiue pregra
tur. In moralibus ille dicitur interpretatiue scire
aliquid. quomodo et si adus scire negligat scire tamen
debet a discrimini non semet obicere. Vocamus
insuper scientiam non per demonstrationem; sed per vehementer
et probabile iudicium. Ieiunijs ecclesie vel alteri ab
stinentie neco cum nobili et proprio cognito quamvis sui
corporis et usus rationis obligat. sedulo scandolo
nemo tamen leuiter sibi fingat quamvis ex ieiunio ab
stinencia quam ex ipsa paucores peunt quam ex gula
Pueros et senes pregnantes et nutrices et
infirmi et paupes non habentes vni seculi esse possint

et laborantes nō habētes aliū de statū opten
tem. et itinētes auctoritate prelati et aliū
consuetudinem dyocesis in qua sūt insequētes
ab ecclie ieiunijs regulare ius excipit. Vo
tum cartusien de non esu carniū. votū in super
alioꝝ religiosorum de multis obseruacōibus
duris als licētis. votū de niq; p̄ticularium p̄so
narum de certis abis nō edēdis in eternum
vt de capite in certis casib⁹ necessitatis extre
me. p̄babiliter si vota hec tenēnt imminētis
debent immutari. Non enim licet aliū contra
dei preceptum occidē. q̄nto min⁹ seipm. sedu
dim⁹ tñ in omnib⁹ scandalū pusilloꝝ. De
terioꝝ atq; piculosoꝝ est abstinentia immode
rata. q̄ voracitas aut ebrietas. si dicta absti
nētia vsq; ad turbacōnez cerebri et vsus rōis
notabiliter et sciēnt v̄gat et adducat. Pccā
regulariter quāto sūt spūalioꝝa. et quāto sūt
sub maiore specie boni palliata. tanto piculosi
oꝝa sūt et a sanacōne magis distant. Vñtes
impedimētum de nō ieiunādo legitimū. qđ nō
est exceptum a iuribus p̄ expressum. securius
agunt. quan q̄ non sit necē si dispensacōnem
prelati q̄siuerint. et q̄ secrete agant id quod
agunt ne aliū scandalizēt. Caritas diuindē
cōcedit cōmestione alia illiētam q̄nq; p̄pter
hospitem. q̄nq; p̄pter infirmi cōsolacōez. q̄nq;

propter obsequium prestandum ut in seruitoribus
monachorum. et etiam principum pregustando et in
pregustantibus cibis eorum esus occidit. Pre
ceptum de ieiunio ecclesie potest aliquando seruari dum
contra deum moralis gula committitur. Similiter in multis
dicendum est. Ebrietas autem moralis est et generaliter
omnis delectatio cibi et potus. quam aliquis
tanta libidine comedit et bibit. Et postponit
deum sic quod ubi aliquid dei preceptum unum modo vel
alio deberet a se violari. nihilominus a tali delectatione
non cessaret. Secus si delectaret etiam
ex consensu libero contra deum. non hoc faceret si
deus prohiberet. tunc enim vel nullum est vel tantum
veniale delictum. et habet hoc regula in multis
alijs materijs utilem locum suum. Probabile
est comedentem ter in die ieiunium sine causa
non esse peccatorem precepti in ecclesia commestione
sicut in secunda quod oppositum tenere sit seculius

De commestionibus spirituum et similibus
consuetudo teneatur et delectationis nimia libido
vitetur. Inebriare alium scienter ut usu
careat rationis in eius notabile detrimentum
preceptum mortale est. De vicio luxurie. c. vii.

Vruriam ex genere suo mortale dicimus
propter corruptionem generalis virtutis
maiores quam nutritive ac minores eius
necessitates. Et quia contrariatur huic precepto

Non mechateris. et ut p bona mrimoni ad
iste queretur excusari. Consensus in delcaco
nem luxurie circa obiectum sibi phibitu est
mortale pccm. siue sit in cogitaco seu in verb
aut in visu. aut tactu. aut nutibus. aut opera
tione. Quamobrem familiaritas magna hoim
carnalium mutuo. pferim ad nudu. qntu cu
sint eiusdem gnis aut sex? aut diuerse etatis
piculo pima est. ideoq vitada est. Graui
tas pccoru luxurie ex gne sic ordinatur. scdm
grau? a minus gne. quanq ex circustatij
possit eorum guitas alie variari. Bestialitas
cum brutis. Sodomia cu eode sexu. aut in va
se non ordinato. Mollicies secu. Sacrilegium
deo dedicataru. Incest? pntum. Stupz vgm
Adulterium ligatoru. Sfornicaco solutorum.
Luxuria ghaliter. Licitu est suam castitate
sicut ppriam vitā defendere. vim vi repellendo
Delcacio vici cum vxore licita est causa pl
causa reddendi debitum. causa pseruationis
ab incontinentia phibita. Et si sola delcaco q
ritur. infra methas tñ vinculi matrimonialis
sic q extra non queretur. neq fit cu circustā
tjis aliunde prohibitis. illud aut nullum aut
tantum veniale pccm est. Vxorator alter
peccare pot mōrliter in matrimonio. si cu detri
mēto notabili plis cepte aut ghande sciēter

fiat vt tpe menstruorum si extra vas si cū desi-
derio absentis quasi presentis. alteri⁹ non sū
si principaliter ex causa aut ex fine mortaliter
noxijs. Facilius est sepe ab ope carnali to-
talis abstinentia sicut in virginibus et vidu-
is q̄ modeste maritalem copulam exercere
sicut febris potu et ignis flatu et pruritus a
tactu tandem magis succendūtur. Quia cor-
pus sacerdotis si vxoraretur esset vxoris sa-
cerdos qui totus esse debet dño consecratus
et expeditus a cura rerū familiarū et solutus
legibus ciuilibus et orationi iugiter vacare
racionabiliter astringitur voto castitatis.

De preceptis decalogi. c. viij.

Illigere deum super omnia. ex toto
corde. ex tota anima. et ex tota vir-
tute. quantum sufficit viatori ad
salutem est taliter affici. ad deum
actu vel habitu. q̄ dei amicitiam. cuiuslibet al-
terius rei dilectioni antepomt. Sic q̄ pro nul-
la dilectione sui vel alterius. caritatem vel
let deserere per transgressionem cuiuscumq;
precepti dñi. Nemo scdm legē teneē pot⁹
eligere annihilacionem seu dampnationem
eternam. q̄ peccare mōiic. neutru quippe pōt
eligi licite stante lege de precepto hñde caita-
tis cumq; neq; annihilacō stat neq; dāpnacō

Proposita alicui viatori ista questione et
similibus. an citius pateretur esse in igne per
vnum diem. q̄ pccō mōli cōsentīe. non teneat
circa hoc deliberare absolute de altera p̄cūm
sed teneat suspensum iudiciū cōsiderando fragi-
litate suam. et fidendo in dīna misericordia
que vel non paciatur eum in talē tēptacōem
incidere. aut si paciatur deus. faciet cū tēpta-
cōne puentum. vt possit sustinē. Propositis
hmo: questionibus. q̄d homo faceret tēpta-
cōne fori p̄nte. Aliud est optare et desidera-
re illud q̄d est melius. et iudicare illud esse
eligibili⁹ aut minus fugibile altero. Aliud de-
liberare absolute. q̄ ip̄e sic facēt et sic eligeret
qm̄ primū est pie et fidelis aīe. sc̄dm de p̄sum-
p̄cōne. et temeritate culpatur. Juraē per deū
q̄d ē eū testez veritatis adducē. fit licite p̄mo
meritorie. dū veritas subest. et reuēntia comi-
tatur. et pia nccitas ex humana infirmitate
confurgēs impellit. Juraē i vanū est pprie
deum in falsitate. cui⁹ esse testis nequit inuō-
te. ymmo dū ex deliberacōne fit. sēp est mōle

Exigere iuramenta ab hīs de quibus vete-
mentior est presumptio. q̄ de opposito apud
exigentes q̄ delerabūt. et ad hoc ex delibera-
cōne inducē. vix aut nunq̄ carz mōli delicto
nisi forsan q̄nq; apud iudices quib⁹ ex officio

fic exigere necesse est. Neq; necesse est neque
vile et sepe criminofum exigere iuramēta ab
hijs qui questionantur in iudicō exteriori ec
clesiastico vel ciuili quādo presumi potest vehe
menter q̄ quidā deierabant et quando eorū
iuramento nullatenus statur. De re penit⁹
occulta que scilicet non potest p̄bari testib⁹
duob⁹. neq; rem publicam scandalizat null⁹
in foro exteriori licite potest ab alio inuito iu
ramentum extorquē. Quamuis semper non
tamen pro semper obligemur colē deum non
solum mentaliter sed etiam signis exteriorib⁹
Illa tamen signa pro valetate t̄pis ⁊ hominū
possunt variari sicut oracōnes genu flexioēs
thurificacōnes p̄strationes ⁊ p̄sētationes
candelarū victiē et similia. Signis exteriori
bus nunq̄ bñ colit̄ deus quādo illa vel neq̄unt
fieri bono animo vel scādalizāt ex similitudine
sui ad ydolatriam. aut aliā inhonestatē. quez
admodum fit i insanijs stultoz apud multos
⁊ in istis delacōmbus baculoz p̄ mulieres sa
ctis ornamentis indutas ⁊ q̄busd̄ similib⁹ q̄
oia p̄latorū sollicitudo tenētur abrađē. Ob
seruatiō sabbati quo ad circumstantias t̄pis
⁊ modis et locū p̄ maxima pte ēlicita est de t̄mi
naciōi p̄latoz q̄ cōgnoscat̄. tū ex eoz institutis
tū ex consuetudinibus per eos legitē tolleratis

De opibus seruilibus non exercendis diebus
dñicis et festiuis plus vt frequenē determinat
consuetudo loci a psonarū a platis tolerata q̄
alia lex scripta Consuetudo exercendi opera
seruilia. hec ab istis. hec ab illis in diebus fe
stiuis. tunc maxime dicenda esset corruptela
q̄n totaliter a seruitio dei. et a cultu festorū et
maxime ab auditu missæ reuocaret. q̄n pretēa
hec seruilia magis ex cupiditate q̄ pia necessi
tate reipublice pertractantur. Joci et alie
recreationes corpales apud vulgus diebus
festiuis. quanq̄ sepius amittas hēant malici
as contra dei legem. non tñ p directū ecclīasti
cis obuiant institutis. Opa seruilia plerū
q; fecūosius fierent. si non ea phibēt ecclīa q̄
illa que vulgares in festis exercent. propterea
platorum interest attendere circa festiuitatū
multitudinem ne sit illa ad cumulū pccī poti
us q̄ ad cultū. Diligere primū sicut seipm
est velle proximo ea oīa que scdm ecclīam rōez
homo vellet similiter primū suū velle sibi hec
autē sūt indispensabiliter bona caritatis a glīe

Quia bonis fortune a nature a grāe a grās
date pnt hoies abuti in pmiāe sui vel aliorum
non quilibet tenet velle illa cuiūq; proximo
suo. sed aliqñ non velle. qz et scdm ecclīam rōez
ita deberet homo velle. de seipō. Sic iudex cum

amōre proximi necat ipsum aut bonis spoliat
Sic ingenium a sciām a diuītie possunt defide
rari isti vel illi proximo non adesse dum noci
tura creduntur. Ante religionis ingressum
teneor prouiderē necitati pentum extreme si
possum dum non aliūde patz eis prouisio nec
excusaret me religionis ingressus quin peccē
infrando. et post introitum pfitendo. Si tamē
necitas illa non sit extrema aut patz aliunde
prouisio. non teneor pro iuuando exire religi
onem iam professam. Superiorib⁹ nūis quī
omnes dicī patres pnt obediēdū est de rigōe
in eis solis in quibus superiores sunt magis
autem ei cuius auctoritas potior est attentis
circumstantijs psonē tpis reipublice et vtili
tatis in istis vt in concernentibus rem publi
cam plus obediendum est principi q̄ patri
secus in re domestica. pporionabilē de mo
nachō respectu pape a Epī a abbatīs et princī
pis tpalis distinctio locum habet. Quanto
plures dilcōnis cause concurrūt circa aliquē
primum vt est habitudo prelacōis a subiecti
onis adinuicē in bonitatis a ratio cōgnitiōis
beneficētie consorcij p̄ue et similitum. tanto
ceteris pibus ille debet plus amari a pferri
tū obligatio legibus cauta obseruanda est
Ab inimico parato tōlit satisfacē de iniuria

ego teneor satisfactioē; suscipere vel indulgere
tamen verbū meū. aut societate solitam aut
alia dilectiois signa possum interdici ad mei
et sui cautelam et non ad rancorē. Inimicū
non paratū corrigi diligo quātū sufficit ad salu
tem si ei nolo malū dāpnacōis. neq; dampni
tēporalis p iniusta media. Inimico meo in
corrigibili optare fas habeo. vt taliter sibi fit
in anima vel in rebus. qualis sufficit ad hoc q
neq; michi neq; reipublice iniustum dāpnū
possit inferre. Jure naturali. vim vi repellē
licet. sic q impetū aliq; a qualicūq; psona
cuiuscūq; dignitatis etiam papalis via facti
et non hīs iuris remediū. fas hab; iniuriā
de fco resistere sedm qualitātē iniurie. scilicet
quātum requirit et sufficit cōn illū. ad sui tuta
mētum ab hac facti via. Casus multi esse
pnt. in quibus aliq; se gerens p papa et p o
tali hūis ab ecclia. poterit a subdito licite vel
occidi vel in carcerari. vel p modum quendā
appellationis ab eo. vel subtractionis a sua
obedientia dedimari nisi forte obstare mōstre
tur constitucō aliq non huāna solū. sed dīna
atq; reuelata. huic naturali iuri preiudicans
Nunq̄ p saluacōe vite aut cuiuscūq; rei
sue licet alicui mortem alterius de p se sciēter
via facti procurare. et maxie illius qui nullaz

infert iniuriam. Nūq̄ pro saluādo vitā suā
corporalem sūt innoxij via facti a se puniendi
vt si non aliter euadē pōt aliquis se psequen
tem q̄ conterendo puulos viam obsidentes
mors potius est exspectanda. Ita dum quis ē
in extrema famis necessitate nō debet ab alio
similit famelico panē necēariū extorquere.
¶ **N**oi sacramēto si de De sacramētis. c. ix.
sit intentio actualis vel habitualis faciendi
illud quod crist⁹ instituit et ecclia intendit nō
agitur. Similiter si forma amittit̄ aut corūpi
tur et si materia debita aut si minister p̄done⁹
defuerit a hoc precise q̄ aliquis sc̄ismaticus
est vel hereticus vel prescisus et excomunicatus
vel degradatus. non redditur impotens ad
efficiendum vel conferendum sacramenta
nisi desit aliunde vel potestas ordinis vel in
tentio debita. vel materia vel forma. quauis
exercendo talia in casibus prohibitis. grauis
delicti reus teneatur. ¶ Fiat semper quod
melius erit de possibilibus dum c̄tra sacra
mentorū ministratōnez dubitatō aliq̄ contingit.
aut suppleatur caute id quod amissum fuerit
a sub quadam cōdicōne si nō eit illud iterādū
Cerimonialia seu figuratiua legis antiq̄
ante cristi passionem erant iudeis necessaria
postmodum pro aliquo tpe licita s̄ inuālia

tandem vt nūc obseruantib⁹. ⁊ spem in eis po
nentibus mortifera. nec ab eis sumendum est
efficax argumētum. q̄ modo talia in aliquo ca
su agere debeam⁹. In casu dubio vehementē
an aliquis sit vel non sit baptizatus. vt si sit
expositus vel baptizatus in nomine xp̄i tantū
aut alio tali dubio. iteretur baptismus sub
hac condicōne. Si tu es baptizatus ego non te
baptizo. Et si non es baptizatus. ego te bapti
zo. In nomine p̄ris ⁊ fi. ⁊ spūs sci. Baptismū
sanguinis dat martiriū. et flammis. cōtricō de
peccis aut satisfactio gratuita: primus non re
iteratur. alter ab obligacōne baptismi flammis
si facultas affuerit. non excusat. Ea que sūt
de decencia sacramētorum nōbili. instituta et
promulgata ab ecclia. nec abolita sunt per nō
vsum. et si non sint de nccitate sacramenti ad
faciēdū id qđ intēdit. sunt tamē de nccitate
precepti ad obligandū nesciēter ⁊ negligēter
absq; racōnabili causa dimittant. Forma
in omni sacramēto pōt corrūpi. aut p̄ addicōz
aut p̄ subtractionem. aut variacōez. aut inter
rupcōnem nōbilē. quia modica non impedit
Similiter addicō. subtractio ⁊ variacō. si neq;
trahant formā ad sensū aliū. neq; in intelli
gibilem reddant. licet indiscrete ⁊ culpabiliter
fiant. sacramentum tamē nō ānullāt. Nec

in baptismo sunt de necessitate sacramenti. Mi-
nister. ydoneus. materia. q̄ est aq̄ elemental̄is
fluida ad dr̄am lut̄i ⁊ aquarum que sūt arti-
ficiales. intentio actualis vel habitualis faci-
endi quod eccl̄ia intendit int̄ingendo nō sub-
mergendo ex aqua illa baptizandum aut eius
p̄tem principalem nudam. ⁊ q̄ aliq̄liter cōsen-
ciat sc̄z adu vel habitu vel in p̄sentibus. dicen-
do simul hanc formam. Ego baptizo te in no-
mine patris ⁊ filij et sp̄s s̄cti. amē. Mi-
nister ydoneus baptismi regulariter et extra
casum necessitatis est ex eccl̄ie p̄cepto sacerdos
qui p̄mittere habz exorcismos ⁊ catechizacōez
et alia obseruare q̄ in libris cōtinentur. Sed
de necessitate sacramenti ēquir̄it q̄ minister sit
viator ad excludēd̄ āgelos ⁊ demōēs ⁊ q̄ siml̄
possit int̄ingere ⁊ verba p̄ferre. ad excluden-
dum mācū ⁊ mutū aliū a se q̄ nemo se bap-
tizat et intendens actualiter vel habitualiter qd̄
eccl̄ia intēdit etiam si nichil credat de effectu
Baptizandus ydoneus est quilibet viator
non baptizatus qui consentit interpretat̄ue
baptizari vel in fide parentum vel offere nciū
eum vel eccl̄ie si nunq̄ fuerit capax rationis
vt paruuli. Si autem fuerit aliquādo capax ra-
tionis et dissenserit continue baptizari aut si
nullomodo consenciat. dum v̄t̄ur ratione

baptizari non debet. Secus si p ante cōsenserit
nec uocauit. qz p̄sumitur ab ecclia nūc cōsenserit
si rōne non carēt. Baptizandū non est fas
cōfiteri sacramentaliter. cū baptismus sit ianua
sacramentoz. et de originali contritiō actual
nequaquā erigitur. de actualibus uero sufficit
displicentia in gñali absq; obice male volun
tatis pponentis actualiter se peccaturaz. quo
obice postea cessante baptismus efficaciam
suam capit. Baptismus dimittit penam
a culpam ex integro. loquendo de pena debita
pc̄is. non ex cūuli institutiōne. ut sunt irregu
laritates et mortes pro delictis certis. loquē
do p̄terea de pena debita per se. qz penalitates
huius uite debite originali per acc̄is manēt
ut sitis fames ac. quorum causa est pc̄m ori
ginalē. sine quo non uenissent. Si paruuli
infidelium baptizent. inuitis p̄ntibus in fide
ecclie. illi sunt uere baptizati. nec debent reddi
p̄ntibus. si piculum timeatur. Similit̄ illi qui
metu inducuntur ad interior cōsentiendum
baptismo. quanquā talia agē. cōis usus ecclesie
non approbet. Baptismum flumis differre
licet. qñ et ubi non apparet scdm̄ uerisimiles
uicturas prima mors. et spatur possibilitas
seu congruitas maior. recipiendi in posterum
quo casu. et si subito baptizandus morietur

saluus eēt. Sacramentum cōfirmacōis ad
robur institutum tenet̄ q̄lib; xp̄ian⁹ h̄is vsū
rōnis nō contempnere presertim imminēte piculo
p̄fessionis xp̄i corā infidelib⁹ faciendē. Euca
ristie sacramētum duplicē hab; fo m̄ā et ma
teriam de ncc̄itate sacramenti. Forma cōsecre
cōis corp̄is xp̄i est ista. Hoc est corp⁹ meum
Et forma sanguinis. Hic ē calix sanguis mei
aut huic equiualeus qd̄ dicit̄ p̄pter grecos
Materia corp̄is xp̄i est panis de fr̄ico pro
maiori parte. Materia sanguis vinū de vite
non t̄ribatum in aliā sp̄ē; vt in acetū. Cele
bris consuetudo et ordinatio sup̄ior i cis q̄ ad
solempnitatē misse ⁊ ḡnalit̄ oīm sacramētōꝝ
spectant obligant ad nō contēpnēdū h̄mōi cōsue
tudinē et ordinacōem q̄s lib; solēt h̄re. obli
gant p̄tēa vt negligentia frequēs ⁊ crassa fu
giatur. Facta diligentia solita fieri in talib;
circa materiā corp̄is ⁊ sanguis. si p̄ maliciā ⁊
negligentiā m̄istri alit̄ oblatū fuit q̄ debeat
vtrputa aq̄ p̄ vino peniteat in oē; euentū sacer
dos et si reus nō sit ⁊ qd̄ obmissum est supple
at vel emendet. presertim vt integritas in cōse
cracōne ⁊ p̄fectio ē sacramenti cōseruet̄. Discr̄i
men noui p̄cc̄i mōrlis in celebrando vitat̄. si
p̄t̄ disc̄ussionem cōsc̄ie q̄ regularit̄ i talib⁹ h̄ri
solet ⁊ celebratur⁹ nō h̄eat conscientia fixam

aut eque firmam sicut de opposito. q̄ sic in peccato mortali vel alio legitimo impedimento. ut est irregularitas. et hec vocatur certitudo moralis vel civilis. q̄ homo sufficienter probatus est. Existente casu quo homo potest celebrare licite. et a celebratione licite desistere. laudabilius est ceteris paribus celebrare. tum quia opus de se priuilegiatum est a fructuoso. tum quia a nobiliori virtute procedit celebratio que fit ex amore. q̄ omissio que ex timore generatur

Laudabilius est. q̄ oppositum ceteris paribus et cessante legitimo impedimento cotidie celebrare.

Pollutio nocturna tollens sufficientem deuotionem. recollectionem et reuerentiam ad sacramentum. eo quia magis inde etes et carnalis effecta est. impedit a celebratione q̄ diu talis carnalitas et ebrietas cognoscitur nisi casu necessitatis urgente ut si sacerdos sit vicarius et missa parochialis fuerit celebranda

Homo qui propter habitus virtutum et facultate sui recollectionem vel aliunde manet deuotus ad sacramentum. et reuerens potest nocturnam pollutionem non videt per eam impediri quando celebret die sequenti confessione tamen in omnem euentum precedente. quoniam nolle sordes corporales impediunt nisi pro quibus vel sunt peccata vel sunt in horrore et scandalum assistentium. vel deuotionem debitam

tollunt. Vir enim leprofus & vir mēstrua
paciens a celebratione secreta non arcentur

In omni adoratione sacramenti altaris
subintelligitur condicio ista vel similis si con-
secratio rite et debite scđm institutionem xp̄i
fuerit celebrata. Ac p̄ inde adorans alien⁹ est
ab ydolatria quamuis celebrās & nō cōsecrans
eēt in culpa. Apparente figura circa sacramē-
tum. Alia a figurā solita panis & vini. Nō ue-
nit sacramentum sumi s̄ illa forma neq; sine
cōdicōne implicita vel explicita debet adorari

Positis pluribus hostijs super altare si
sacerdos intendit gñaliter omēs consecrare
ille consecrate erunt. Si tantum duas ex illis
quas determinate signat ille due sūt cātūmō
consecrate. Si illas duas intentio sua non de-
terminat nichil ibi cōsecrat obstante cōfusioē
intencōnis p̄pter quam ista nō magis q̄ illa
pōt dici consecrari. Regulariter vitupabile
est & sepe criminale q̄ sacerdos a celebracōe
et catholicus habens vsū rōnis ab eucaristie
susceptione totaliter abstineat. Illi pue-
ri sunt ydonei suscipere eucaristiam & ad hoc
ligari videntur semel in anno qui secundum
leges censentur habiles ad nubendum po-
test quoq; deuotio etatem hanc preuenire
sicut in quibusdam etatem supplet malicia

Audire missam integram est de obseruati-
one sabbati. hoc est dieꝝ festoꝝ ꝑ tꝑe legis
euāgelice nisi per impedimētū legitimū aliq̄s
se tueatur. tale vero impedimētū scđm loca q̄
tꝑa et etates et cōsuetudines varie iudicatur

Obligatum celebraē ꝑ quolibꝫ duoꝝ vnā
missam. non absoluit vna celebracō. vna q̄ꝑ
pe missa virtute opis operati. ex quo finitū va-
loris est. non tm̄dem tollit de pena. nec tantū
redimit quātū due. In anniuersarijs eccl̄ia-
rum a recepcone missaz ꝑ vno ꝑc̄o sue fultē
tacōnis et in similibus. intꝑtacō viri sapiētis
locum habz. Alioq̄n non videtur. quō sex aut
septem anniuersaria ī eccl̄ijs cathedralibꝫ licē
te simul eadem die iūgerent. Obligatū ad
subsidia spūalia. tuum est dirigē intencōnez
suam ad deum. sic q̄ digneꝝ dispꝑtū de valo-
re sacramentoꝝ vel suoꝝ bñficiorū qualiter a
quācum videt se apud benefactores eē cōstrictū

Caritatis maioris est sp̄itualis elemosia
q̄ gratis distribuit merita sua satisfactoria ad
liberacōnem animatū q̄ elemosina corp̄alis
Et quāq̄ talis non inde minus hiturus sic de
premio essēciali. tardiꝝ tamē inde de ꝑꝑrijs
ꝑc̄is ceteris paribus satisfacit. Falluntur
plurimum hñ quā potentes aliunde viuere
obligant se ex bonis ecclesiasticis vel alijs ad

fatissaciendum pro alienis delictis cum hoc
cedat in retardacionem fatissaciendi p̄ p̄p̄rijs
et hec sola radix improbare beneficioꝝ plura
licitatem sufficeret. Expediēs videtur vt nul
la excōicationis sententiā ferretur de facto a
iure vel iudice neq; pro p̄nti neq; pro futuro
nisi pro manifesta contumacia qua se mōstra
uit aliquis non paratū audire ecēiam. Aliter
qualit̄ habetur sicut ethnicus a publican⁹ si
audire ecēiam paratus non est. Expediens
videtur vt null⁹ tenētur aliū vitāe q̄ntūcūq;
excōicatum a iure nisi postq̄ a suo iudice fuit
denunciatus esse talis. Siquidē in oī casu alio
videtur possibilis excusacō a interpretacōe eoz q̄
aliquis cōmittit vñ excōicari dign⁹ ē q̄ nō de
beat cuitari a p̄iculari persona a hoc tolleret
magnam in politica ouersacōe ofusionē. Ex
pediens videtur q̄ oēs sentētie excōicacōis la
te sentētie et iure scripto q̄z vsus nullus est
aut plus obest q̄ profit exp̄ssa euōcōne tā in
prouincijs q̄ in dyocētib; a i ecēia vniuersali
cassarentur. Expediens videt̄ institucō aut
iam institutoris talis interpretatio vt solus ex
cōicatus aut suspensus a iudice a p̄ tali denū
ciatus strahere dicētur irēgulaitatē immiscē
do se sacramētis a quod sol⁹ talis a potestate
absoluendi in foro conscie spoliatus censereē

Secupulus enim a subditis vix aliter aufeibi-
lis preferim i materia sacramentalis ofessiois
hoc auferret. Expedies videt vt nulla sentē-
cia excoicacois ferretur nisi p otumacia facta
in rebus pure spūalibus vt vbi transgressio
verget manifeste in dispfione; fidei a suo spū-
alis libertatis. Non enim debz vt videt gēnior
esse in foro exteriori punicō transgressiois q̄
dāpnnum fuerit illatum. Expediētus est in
multis defectibus illos vel tollerare vel ad
bonum finem ordinaē q̄ p fulminacoēs sentē-
ciarum a odepnacoēz aut p pdicacoēs rigoro-
sas eos conari funditus extirpare vt de enca-
nīs prima die aī de capellamis mercēnarijs
et similibus. De penitētia. c. x.

Iuina lex. et non solum constitutio
obligat ad confessionez sacramenta-
lem post peccatum actuale vt fiat se-
mel ante mortem. Nec concurrere
simul tpe ad iustificacōnem impij necesse est
que sunt. infusio caritatis. expulsiō culpe. con-
uersio liberi arbitrij in deum. a peccati detesta-
cio. Homo non semper tenetur immediata
confitei ymo nec oteri nec peccatum s̄b pena
noui peccati mortalis. Dat enī spaciū penitētie
deus. quale s̄c̄t fragilitati n̄e sufficere a illud
quātum sit in omnibus gn̄alis regula diffinire

nulla pōt. Obmissio in concernentibus confessionem sicut in alijs actib⁹ preceptoz. non vocatur obmissio nisi sit respēū actus p̄ncipalis dum deberet fieri et nō respēū circumstāciarū q̄ vel añcedunt vel cōmittantē vel subsequuntur. alioquin obmissiones in vna obmissione numerarentur infinite. Omnis cōtriciō inducit confessionem in actu vel in habitu aut in p̄posito vel i voto eam vero fieri actu cessante impedimento alio quadruplex casus cōtinet Prim⁹ instituciō ecclēie semel in anno. scd̄s susceptiō eucaristie vel celebratio et sacramētōz aliorum susceptiō scdm̄ quosd̄. terci⁹ piculū mortis verisimiliter imminētis. quart⁹ cōsciā q̄ alias non hēbitur oportuitas peccā cōfitēdi

In recordaciōe peccāi mōrtalis dū missa iā p̄ueit vsq; ad hoc vt cōmode sine scādalo deseri vel interrumpi nō valeat aut dū sacerdos alius deest et verget necitas sufficit cōtriciō includens p̄positum cōfitēdi. Circūstāciarū q̄druplex est drā. q̄dam imp̄tinentes q̄dam minuētēs quedam aggrauantes. quedā in aliam sp̄m tūsmutantes. Et hee vltime non solum sunt circūstācie sed peccā. Ideo sūt de necitate s̄b expressione confitēdi. primas non expedit dicere. nec scd̄as regularit̄. terciās exprimere sepe vtile est. et quāq; scdm̄ quosdam necesse

Circumstantiarū expressio in confessioē talis
vel in talib⁹ verborū circumlocutioib⁹ expressa
sufficit p̄ quam confessor de magnitudinē peccōrū
eius qui confitetur p̄ absolucōe ⁊ penitentiā
discrete conferendis instruatur. Expediit nō
nūq̄ circumstantias de articulaciōe vel inquirere
vel dicere. tum ad verecundam humiliacōnem
confitentis. tum ad eius quietacō; postmodū
magis hūdam q̄ oīa dixerit. tum q̄ circumstan-
tiē multe quas esse nullas aut veniales arbi-
tratur cōfitens peccā sua mōilia. tum demiq̄
ex hoc q̄ vna circumstantia habita. cōfessor de
alijs coniecturat quas cōfites pudore pressus
celat. Cognitio de statu eius qui confitetur
quāq̄ nocet plurimū nimū super circumstantiaz
particularitate interrogacō p̄sertim in peccatis
carnalibus. tum ne confitens verecundia mo-
tus quāq̄ mentiat̄ et pueri ⁊ puelle et hoc in
hīs qui non essent necia dici. tum ne scanda-
lizentur et inflāmēt in noiacōe peccōrū prius
cognitorum. p̄pterea discretio maximā requirit̄
et semper a gñalioribus interrogacōibus ad
spēaliores gradatim ⁊ sensim cōueniet inuo-
candaq̄ manus eius quo obstetricante edu-
citur coluber tortuosus. Secretum omissum
fidei alterius celare est de iure naturali. hoc
enim rōnabilis quilib⁹ sibi vellet fieri et alter

socialis conuictus depiret multo amplius si
gillum confessionis secretū esse debet a nullo ca
su signo aut verbo referendū. Confitens
debet regulariter in peccatoꝝ suoꝝ explicacōe
relare cōplices suos. nisi dum aliter confiteri
non potest sicut in incestu cū mīe vel vnica
sorore aut nisi sic dicat et apud talem q̄ r̄ue
latio debeat prodesse non obesse eis qui dete
guntur. Quo casu n̄lominus magna cautela
requirit̄ apud confitentem a confessorem ne
zelo proficiendi indiscreto fallant̄. Omnia
ad confessionem ptinētia vt penitētia iniūcta
a interrogationes facte a cet̄ea nō inducētia
ad malum sūt de cōfessionis secreto p̄pter qd̄
peccant si nō excusat eos ignorātia illi q̄ peni
tentias suas et ea q̄ sacerdos eis dixit passim
dicunt et q̄ etiā sup hoc inq̄rūt qm̄ talia p̄m
directum causant aliquñ irrisioneꝝ sacerdotis
aut cōfessi culpam. Quī seduxit alios ad pec
catum tenet̄ p̄ posse eos postmod̄ ad viā veri
tatis reducere non min⁹ q̄ de dāpno tpali illa
to. Sic de infamacōne a filib⁹ et hoc deb; cōfes
sor inducere cōfiteam. Cōfessus nolēs pecc̄m
suum r̄uelat p̄ cōfessore si petat̄ illud ex cōfessio
nem detegē neq; tñ adhuc ē tutū cōfessori illi
onus assumē si remediū possit alie incōmodū
adhiberi. Nullus semel rite sacramentalit̄

absolutus super vno crimine. potest nisi de consensu
suo libere obligari ad amplius confitendum. Si
sit oppositum in quibusdam regionibus aut casibus
institutiōnis positūe quibus homo sponte se
subdit et hoc faciunt. Si confessor resistenter
presumatur sollicitare aut sollicitari ad peccata
ut puta ad lubricitatem persona hoc timens debet
ab illo si sit suus curatus petere licentiam alteri
confitendi. qua non obtenta potest nōominus alteri
confiteri et absolui. De statu eorum qui confessi sunt
tucius est ut confessor nichil dicat neque ad vi
tupium sicut constat neque ad laudem ne inde con
fessi superbiant ne propterea ipsi et alij hypocritam
fide confitendi dilabant. Iudex cogere volens
ad reuelationem confessiois peccat et tenetur
presbiter sibi non respondere aut dicere hoc non esse
de foro suo. quod si opponat quoniam tacendo et non
negando notare videtur quod confessus sit in
culpa. Rūndendum est quod sacerdos aliter agere
non potest. Ideo nullū scandalū suo vicio depu
tatur. Peccati quous non sufficienti penitenti
ut quod oppositū habet actuale peccandi in futurū
vtilē est confiteri et abstinentias certas reci
pe cui tamen confessor expresse iterum et iterum
prestatetur quod neque absoluit neque potest neque peni
tentie tales aut talis confessio eundem liberant
quoniam iterum eadem peccata confiteri teneant. Micior

est opinio pro peccatoribus dicens sufficere ad
absolucionis sacramentalis fructuosam susce-
ptionem quod confessus non habeat actuale propo-
situm peccandi hoc enim dicunt esse non ponere
obicem. sed alia sententia quod requirit actuale
propositum posituum non peccandi in futurum pro-
babilior est atque securior. Virtute clavium
a merito christi dantur in qualibus confessione sa-
cramentali indulgentie sed quante nouit deus
sic etiam ut attritio minus sufficiens fiat in
confessione contritio. Soli actu confessi de
peccatis suis capaces sunt indulgentiarum suarum
que dantur vere penitentibus et confessis nisi
dicatur sufficere esse in gratia et membris ecclesie
et ita huiusmodi confessis ibidem sumitur pro confessio
in proposito vel in voto. Dies indulgentiarum
referuntur ad penitentias pro vita hac iniunctas
sic enim textus sonat videtur tamen quod iniunctio gra-
tis que bene fieri solet ut omnia bona facienda cedant
in remissionem pro sit in hoc et sufficiat ubi etiam
penitentia papalis totidem dies quod sonant indul-
gentie neque quam inuorisset. Indulgentias non
recipit ille qui non porrigit manus adiutrices iux-
ta statum bullarum et ita diues melioris conditionis
est quo ad aliqua quam religiosus et mendicus
Clauis sacramentali non nobiliter errante
in impositione penitentiae confessus pro illa penitentia

si fecerit absolutus est a pena et culpa virtute compromissionis cuiusdam liberalis et arbitrarie dei et peccatorum in personam sacerdotis. Tunc est cum pura penitentia que sponte suscipitur et verimiliter adimplebitur ducere confessos in purgatorium quod cum magna non implenda precipitare in infernum. Reueniens penitentiam in hac vita stulte facit. Nilominus absoluendus est si hoc non ex infidelitate qua credit non esse purgatorium aliud in hoc faciat. Sed propter teritudinem corporis aut infirmitatem aut paupertatem vel aliud simile nulli inuito inuigenda est penitentia publica pro peccato secreto secus de publico. Similiter nullus pro castigationem scandalizandus est publice pro peccato occulto secus pro publico ubi si scandalizetur peccato scandalum illud non imponenti sed sibi qui meruit imputetur. Diuisio confessionis si ad ypocrisim aut pro nimio pudore fiat impedit veritatem absolucionis secus ubi auctoritas superioris in casibus reseruatis et bona fides simplicium hoc faciunt et excusant. aut ubi confessor forte presumetur scandalizari ex peccato confessi et non haberetur pro tunc confessor alius secretus cui absque probabili scandalo peccata omnia reuelari posset aliqua tamen possent. Videat tamen quilibet quod rationabiliter conscientia scandalum sibi fingit

Dum nescit confitens de quibusd' adibus
an fecerit illos aut q̄ intencōe a quomō fecerit
vt sepe d̄ngit dicat sub condicōne scrupulos
suos vt sic neq; mēciatur neq; absolutōne de
fcaudetur. Curatus obligat⁹ prochiano se
mel in anno dare eucaristie sacramētū tenet
ei dare si petat publice q̄ntūcūq; sciat nō pe
nitere nisi causa refuta cōis fucit nota vt pote
excōicatio publica vel p̄cēm notoriū de q̄bus
non satisfecit publice. Sec⁹ p̄tea de sacerdote
in secreto vel qui non tenet ministrare vel pro
tpe quo ad hoc nequaq̄ obligatur. Forma
absolutōis ab excōicacōne ista est q̄ debet p̄
mo fieri. Ego absoluo te a sentētia excōicatio
nis et restituo te sacramētis ecclie. In nomē
patris a fi. a spūs sci. Deinde sequit̄ absolutō
p̄ p̄cīs si in excōicacōe p̄cēm inducēt necario
ofitendum sacramētalis. Ego absoluo te a pec
catis tuis In noie p. a fi. a s. s. a mē. Tuncusq;
est in istis formis n̄l immiscē. Materia suffi
ciens in sacramēto ofessiois est hō p̄cōr cōtri
tus de p̄cīs spōte subiciens se suo sacerdoti q̄
subiectō non est p̄prie iurisdcōis. Alioqn̄ pa
pa nulli ofiteretur s̄ est volūtaia q̄ pōt n̄lomi
nus impediri vel artat p̄ supiorē vt nō q̄libet
p̄cōr cuilibet sacerdoti possit se subicere pro
p̄cō. Ep̄s nō min⁹ h̄z auctoritatē cōstituendi

coadiutores confessores in sua dyocesi q̄' cu-
ratus in sua parrochia. Caueat tamē ep̄s p̄-
bare eccl̄asticā ierarchiam tollendo dir̄cē vel
indirecte potestātē curatoꝝ absq; culpa eorū
vel causa manifesta. Confessio ficta reite-
rari ex integro deb; sc̄dm̄ pbabilioꝝ opioēz
q̄uis durior est q̄ non habet effem̄ suum post
mod̄ cessante fictioē sicut baptis̄m⁹ et hoc q̄
penitentiā reiterabil̄ est non sic baptis̄m⁹ cum
etiā q̄ nulla ibi absolucō sacramētalis fuit
sed potius nouū p̄c̄i addicō. Non est fictio si
p̄c̄oꝝ dicat om̄ia quoz̄ actu recordatur q̄uis
non oim̄ recordatur sed est fictio dū sciēter
celat aliq̄uid aut in p̄posito peccādi pseuerat
aut sc̄it et sc̄ire debet q̄ a tali non p̄t̄ absolui

Penitentiāz̄ alia est recōciliāns q̄lis fieri
nequit nisi i gratiā. Alia est satisfaciēs vel ex
soluens qualis fieri potest extra gratiā sic
q̄ illius iteratio n̄c̄ia non existit ymo et talis
solucō respectu quāsdā penarū tpaliū debitarū
forte poneretur in inferno. Satisfactionem
p̄prie vt talis est opantur sola opera penalia
que sc̄licet; voluntas naturalis refugit ⁊ hinc
penam habēt iuste equidē vt p̄c̄m̄ volūtariū
inuoluntaria pena redimat. Per om̄ia spū
alia qualia sūt cōtēplatio ⁊ amor dei potest fieri
satisfactio. tum quia annexa est pro statu isto

fatigatio corporis tū quia contra propria; inclina-
tionem omni intellectus et voluntas abnegat
se in obsequium fidei et caritatis. Vnū pro
altero posse satisfacere concedit liberalitas dei
dum causa subest vel ex impotentia illius pro
quo fit satisfactio vel de mandato suo et cari-
tate satisfacientis vel superioris auctoritate ra-
liter ordinātis. De mīmonio .c.xi.

Consensus mutuus expressus per verba
de pñti quo trāfferetur pro ppetuo cor-
pus viri in pñtatem mulieris et econ-
tra in eis pñtū coniunctio talis ordi-
nata causat māmōniū. De Jure naturali et
diuino limitatur consensus ad certas psonas
cum certis circumstantijs et quicquid aliter fuit
attemperatū potest illud inuadere superior
auctoritas. Votum solemnizatum per sus-
cepōnem ordinis vel religionis non magis
ex natura sua videtur dirimere māmōniū
iam contractum quā simplex sed hoc prouenit
ex ecclesie constituto maxime cū in illo dispen-
sare posse papam probabilis sit opinio.

Marrimonialis coniunctio vnus mulie-
ris cum pluribus viris repugnat Juri natu-
rali non econtra quoniam corpus viri plus
valet pro quanto plures fructare sufficit
et Ita olim pluribus licebat fungi vxoribus

Prima tñ in hoc oficiente cui corpus vie
iam cōcesserat in suum ius. Nūc aut ad statu
primeue institucōis reducit p̄ps m̄imomiū
vni⁹ cum vna. Votū simplex castitatis nō
dirimit m̄imomium iam cōtractum peccat tñ
q̄ vouit dum p̄mo cōtractēdi volūtate habuit
voti contrariā nō aut postea dū reddit debitū
vt est concors sentētia sed negant peticōnem
debitū posse fieri sine fractioē voti. cui⁹ opposi
tum ex eo videtur verū. quia votū nō cadebat
dirē nisi sup hoc. q̄ est nunq̄ contrahere. et non
sup hoc q̄ est nunq̄ omisceri carnaliter alteri
Alioquin dum nūc omiscet etiam reddendo
debitum reus efficitur voti fracti. Alioqn̄ p̄te
rea eēt fors talis diugij nimis dura. Re
ligiosus professus aut sacerdos vtentes co
pula carnali preter m̄imomiū et si grauissie
transgrediuntur mandatū dei non tñ videtur
voti fractores. Votum quippe est solū p̄prie
de re alias licita qualis nō erit ex m̄imomiali
cōiunctio. Ista conclusio licet apud simpliciores
videatur extrema tamē apud intelligentes
quid nomis voti est clara. Votum quippe so
lum fit de opibus superogacōis ad q̄ q̄s ali
as non tenebatur. Sic religiosus p̄prie loquē
do vouet q̄ nūq̄ vxorabit qd̄ antea licebat
illi. Nullus autē p̄prie dicit̄ vouere q̄ nunq̄

fornicabit aut adulterabitur quia ex p̄cepto
ad hoc iam om̄is homo obligatur. Vir
et vxor nequeunt absq; mutuo cōsensu v̄uē
castitatem p̄mmo nec virtute v̄uēt se nunq̄
petiturum debitū ab vxore cum p̄pter verecun
diam petendi ip̄a in deterius labi possit. Sp̄o
saliaderimuntur vel mutuo consensu cū aucto
ritate superioris vel si altera persona interim
fornicata fuerit vel p̄ votum solep̄nizatū per
quod m̄rimonium esse contractū non tamen
carnaliter consummatum posset infra duos
menses solui. Contrahens fide in foro eccl̄ie
quando cumq; carnalis copula subsequatur
eadem fideione remanente non coniungitur
matrimonialiter compelletur tamen ab eccl̄ia in
foro exteriori tanq̄ si verum fuisset matrimo
nium habeatur. Secus in interiori cuius est
consilium vt potius om̄es sententias eccl̄ie
tolleret q̄ peccato consentiat. Potest tamen
nouo consensu adhibito fictum matrimonium
si nil aliud obstiterit in verum commutare.

Persona inducta per metum cadentem
in constantem virum ad consensendum in
terius in prolatione verborum matrimoniali
um. vt quia non vult mentiri. Potest post
modum matrimonium dirimi tanq̄ nullum
sed de seductione per blandicias non ita

Impedimentū perpetuū i altro coniugiū p qđ
ne qunt se mutuo carnalitē cognoscē impedit
matrimoniu iam tractū. Nullus coniugiū
tenetur reddē debitū in defectum notabile
a certum sui corpis vel fetus nascituri et scđm
hoc cognoscitur qñ leprosis vel pregnātibz
aut menstruatis aut furiosis aut ypidimia
tis et similibz casibz ēddi l nō debitū oporteat

Temp⁹ a loc⁹ sacer nō videtur excusāē qñ
alt⁹ coniugiū teneat alteri petēti reddere. Petēs
tñ qđā amabili moicōe de nō exigēdo exhor
tetur seu inducat. De extreā vnctōe. c. xij.

Extrema vnctio habet materiaz et for
mam in libris suis exp̄ssam et obligat
non cōtempnē dum finis vite secundū
probabiles vieduras p infirmitatē expectatē
que pretēa reiterari potest simili causa rursus
veniente. Extrema vnctō rite suscepta deli
venialia ymmo videt q̄ absoluit ab oi culpa
cōiuncta petiōe rēpiciētis q̄ ab oi peā libētur
tū virtute sacramēti tū q̄ petit pie pseueāter
p se a iuste. De sacmēto ordinis. c. xij.

Ordinis sacramentum plures formas
habet pluresq; materias ymo et sacer
dotium duabz formis cōplet vna qua
datur sibi ptās sup corpus xpi verum. Altera
q̄ datur sup misticiū. qđ si fuit defect⁹ l dubiū

In aliquo pōt illud sub cōditionē caute supplci
De potestate pape. c. xiiij.

Lentitudo iurisdicōnis residet apud pa
pam a in alios secundum eius defmina
cōz diriuatur. Attēdē tñ deb; sibi cē illā
ptātem non in destructioēz ecclie datā sed eius
edificacōnem. Si papa diceret dñs oīm in
spūalibus qđ constat et in tpalibus qđ alij
negant. nō minus dotacō ecclie ī iurisdicōib;
et dñijs pprietarijs tpalibus a exerciciū in
illis neq; esse de iure naturali neq; eidem re
pugnare videntur. Nam crist⁹ neq; exercuit
talia dñia neq; p expressum successorib⁹ pbi
buit sed reliquit potestātē eorū discretiōm p
varietate tpris et deuotione xpianorū sic vel
sic exercendi. Papa non pōt pueritē ordinē
perachicum. vniuersalis ecclie sic qm̄ in mul
tis casibus licēt eidem resistē in facie et dicere
tur ita facis vtpote in exemp cōmibus mani
feste notūis. Et si prelatos et ecclias sibi sub
ditas onorare sumptibus intollerabilib⁹ vel
libertatibus penitus spoliare contendere.

Expliciunt conclusiones de diuersis mate
rijs moralibus vtilis valde posite per
mgēm Johem gerson doctore theologie
eximū ac cācel. ecclie btē marie parisiē.

